

Cimbora

2021.
január

Molnár Vilmos
Kőrösi Csoma Sándor
mesét mond / 4. oldal

A **Cimbora**
ÚJ KÖNTÖSBEN
AZ INTERNETEN

Izgalmas olvasmányok, az elmúlt 25 évben a Cimborában megjelent cikkek legjobbjai egy helyen: folyamatosan bővülő rovatokkal, versekkel, ifjúsági és gyermekirodalommal, interjúkkal és barangolásokkal történelem, néprajz, kultúrtörténet érdekességei között, film- és könyvajánlókkal várunk a **cimbora.net**-en.

Cimbi kisördög azt javasolja, bármennyire is be-szippant a sok olvasmány, néha szálljatok le az internetről, és mozduljatok el a képernyő elől. Üzeni még:

„S MARADOK A RÉGI KÖSZÖNÉSEL, MET
EGYSZER ÚGYIS LESZ MEGINT: ÉJJEN A (SENGÖ,
ÉJJEN A HO SZÚ SZÜNETHET!”

Az online megjelenítést az Erdélyi Médiatér
Egyesület teszi lehetővé.

cimbora.net

Cimbora

kíváncsi diákok lapja

2021. január, XXXI. évfolyam

Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

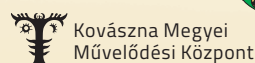
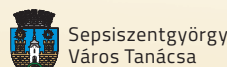
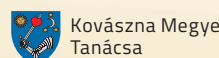
A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE1505V01455331500
BRD Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Forrai Tibor, Gergely Edő,
Jakab Villő Hanga, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Müller Henrietta, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Vetrő-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Csillag István illusztrációja
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában

Cimbora-szerkesztőség: Szabadság tér 7. szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Tartalom

Cimbirodalom

MOLNÁR VILMOS

Kőrösi Csoma Sándor mesét mond 4. oldal

A csodák lassan eltűnnek a világból!

Elofvastuk a Vajon Nagy és a száguldó várost,

és beszélgettünk a kötet szerzőjével, SZABÓ RÓBERT CSABÁVAL 6. oldal

Csak 1 vers

LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ ROVATA

JOHN KEATS: Szonett a szabadban 10. oldal

Cimbirodalom

MARYSE CONDÉ: Afrikai történet (3).

. 11. oldal

Kamasz(Ok)

NÁDASDI CSILLA EMESE ROVATA

Mémémé válni 13. oldal

Hagyományos cigány mesterségek és foglalkozások

VÉGH BALÁZS BÉLA ROVATA

Famegmunkálás 14. oldal

Szín-tér

VETRŐ-BODONI BARNABÁS ROVATA

Nem eshet az eső örökké

A Szín-téren: Pejac, spanyol művész (1977, Santander) 16. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA ROVATA

Különös alvási szokások 18. oldal

Ki mint veti ágyát... 19. oldal

Edóságok

GERGELY EDŐ ROVATA

Úton Afroditével 23. oldal

Otthon a természetben

KÖLLŐ ZSOLT ROVATA

2021 nyertesei 24. oldal

Cimbi olvasólámpája

JAKAB VILLŐ HANGA ROVATA

Se nem ifjúsági, se nem fantasy – mégis mindkettő 25. oldal

Ti írtátok

MOLNOS ADRIENN: Édes világ.

. 27. oldal

Cimbi naplója 29. oldal

Keresztretjtvény

FORRAI TIBOR rovata

VERESS ZOLTÁN: Irgum Burgum Benedek 30. oldal

Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA rovata

Alvó gyermekek festményeken 31. oldal

MOLNÁR VILMOS

Kőrösi Csoma Sándor mesét mond

Mikor Kőrösi Csoma Sándor kelet felé tartva átkelt az Eufráteszen, szíve szerint elkerülte volna Bagdadot, nem szeretete a nagyvárosi tumultust. De utolsó tartózkodási helyéről azt írta az otthoniaknak, legközelebb oda küldjék a leveleit. Így mégiscsak Bagdad felé fordította az apostolok lovát. Azzal vigasztalódott, egy ekkora városban sokféle nép képviselője verődik össze, lesz alkalma gyakorolni a könyvekből elsajátított idegen nyelveket. Az sem kizárt, hogy a szélrózsa minden irányából érkező kereskedők és zarándokok valamelyike halott valamit a magyar őshazáról.

Bagdadban a főmufti éppen mesemondó versenyt rendezett. Az *Ezeregy éjszaka meséit* már betéve tudta, valami újra, meghökkenőre vágyott. Meghagyta a városkapu őreinek, ha távolról jött idegent látnak, vezessék hozzá. Őri koszt-kvartélyt ad minden vándornak, csak meséljenek valami meglepőt. Aki a legmegdöbbentőbb mesét mondja, egy teli erszény aranyat kap ráadásként.

Így vezették Kőrösi Csoma Sándort is a főmufti díszes házába, ahol a belső udvarban már javában folyt a mesélés. Ő szerényen meghúzódott egy sarokban, onnan hallgatta a sok cifra, tekervényes történetet. Mind arról szóltak, hogy a főhős valamiképpen boldog szeretne lenni, csak hogy ennek ezer és egy akadálya van. Hogyan lehet elhárítani ezeket az akadályokat, el lehet-e egyáltalán – ekörül forgott minden mese cselekménye. Ám úgy nézett ki, a főmufti nem leli örömét bennük, egyre fásultabban hallgatta, ezer és egy ilyen történetet hallott már.

Kőrösi Csoma Sándor kevés beszédű ember volt, nem szeretett fölöslegesen jártatni a száját. Csak nézett és hallgatta a többieket. De olyan beszédesen tudott nézni, annyi minden volt a tekintetében, hogy a főmufti már azon volt, győztesnek nyilvánítja anélkül, hogy szólt volna egy árva szót is. Mikor aztán rá

Kőrösi Csoma Sándor

(1784, Csomakőrös – 1842, Dardzsiling): székely-magyar Kelet-kutató utazó, nyelvtudós, könyvtáros, a tibetológia megalapítója, a tibeti–angol szótár megalkotója.

került a sor, mindenki eltátotta a száját, milyen szépen beszél arabul európai létére.

Azzal kezdte, nézzék el neki, amiért nem ismer olyan hosszú, kacskaringós meséket, mint az előző mesemondók. Ahonnan ő jön, ott kurtább mesék teremnek a fogak között. Talán mert az ottani hallgatóság folyton el kell hogy nyargaljon pityókát ültetni vagy szénát csinálni. S ha pont nincs szezonja ilyennek, akkor fáért az erdőbe, azt mindig. De egy rövid mesét ő is tud a boldogságról, engedelmséggel most elmondja.

Egyszer egy király beteg lett, s az orvosai megállapították, csak akkor gyógyul meg, ha felveszi egy boldog ember ingét. Évekig kerestették az országban, s még külföldön is, hogy leljenek egy boldog embert, akitől elkérhetik az ingét. De sehol nem találtak egyet sem. Még a leggazdagabbaknak, legsikeresebbeknek is akadt valami gondjuk-bajuk, amitől nem volt teljes a boldogságuk. Végül a király maga indult boldog embert keresni. Egyszer egy erdőszéli rozzant kunyhó előtt ment el, melyből vidám énekszó hallatszott ki. Nem fűzött hozzá nagy reményeket, de bekopogott. Odabent az asztal körül egy szegény szénégető ült a feleségével s gyermekeivel, csattantak ki mind az egészségtől. Éppen túl voltak a vacsorán, ami pár darab héjában főtt pityókából állt. Jókedvükben nótára gyújtottak. A király megkérdezte a szénégetőt:

– Mondd meg, te szegény ember, boldog vagy-e most?

– Igen, felséges királyom, egészen boldog vagyok.

– Nosza, add ide gyorsan az ingedet, megadok érte bármennyi aranyat!

– Adnám én jó szívvel, felséges királyom, de nekem nincs ingem!

Hökkent csend támadt a főmufti házában, aztán megeredt a nyelve mindenkinek. Egymás szavába vágva dicsérték a történetet. Kőrösi Csoma Sándor mosolyogva hallgatta, hányan hányféle mély értelmet vélnek kihámozni a meséből. A főmufti rohanást hozta a teli erszény aranyat.

Molnár Vilmos (1962, Csíkszereda): író, a Székelyföld folyóirat szerkesztője. Kőrösi Csoma Sándor életéből ihletődő novellafüzéréből már olvashattatok a Cimbor

korábbi számaiban. A szerző 2019-ben tanulmánygyűjteményt szerkesztett *Kőrösi Csoma Sándor az újabb kutatások tükrében* címmel a Székely Könyvtár sorozat számára.

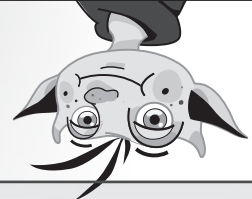
Az aranyakat osszák szét a többi mesélő között, rendelkezett Kőrösi Csoma Sándor, szegény mesemondók kiteszik a lelküket is, többnyire mégis silány a fizetségük. Legalább most legyen vasárnapjuk. Ő csak annyit kér a főmuftitól meg a jelenlévőktől, mondhasson el még egy mesét. Ez ugyan nem a boldogságról szól, de úgy hiszi, a hallgatóságnak tetszeni fog ez is. A jelenlévők a főmuftival az élen lelkesen biztatták, fogjon bele az új mesébe.

Kőrösi Csoma Sándor akkor mesélni kezdett a magyarok őshazájáról. Hogy nem lehet pontosan tudni, hol van, de keresése megér minden áldozatot. Nemes célért érdemes lemondani a boldogságról is. S csak mondta, csak mondta a magyarok őshazáját, átszellemülve, elragadtatva, annyira, hogy egy idő után pár centivel az udvar kőburkolata felett lebegett. Pedig nem is állt repülő szőnyegen. A hallgatóság csillogó szemekkel hallgatta, szinte lebegni kezdtek ők is. Az az igazán nagyszerű mese, fejezte be végül Kőrösi Csoma Sándor, amelyiket nemcsak mondják, de csinálják is, amelyekben a mesélő ugyanakkor szereplő is.

Lett megint nagy kiabálás, hangzavar, egy csomóan nyomban indulni akartak felkutatni a magyarok őshazáját, szereplőkké akartak válni maguk is ebben a történetben. De Kőrösi Csoma Sándor leintette őket. Van még más mese elég, mondta, ez a vidék híres erről. Mindenki találja meg a sajátját, abban legyen szereplő! Adjon nekik ehhez Allah szerencsét, ezerszer és egyszer!

Pár nap múlva, miután feltöltötte szerényre szabott készleteit, Kőrösi Csoma Sándor folytatta útját kelet felé, megkeresni a magyar őshazát. A mesemondó verseny résztvevői közül sokan elkísérték Bagdad végébe, hogy ott vegyenek búcsút tőle. Elmerengve nézték távolodó alakját, amely lassan tovatűnt, mint egy tábortűz mellett elmondott mese bűvölete az éjszakában, ha elhallgat a mesemondó.

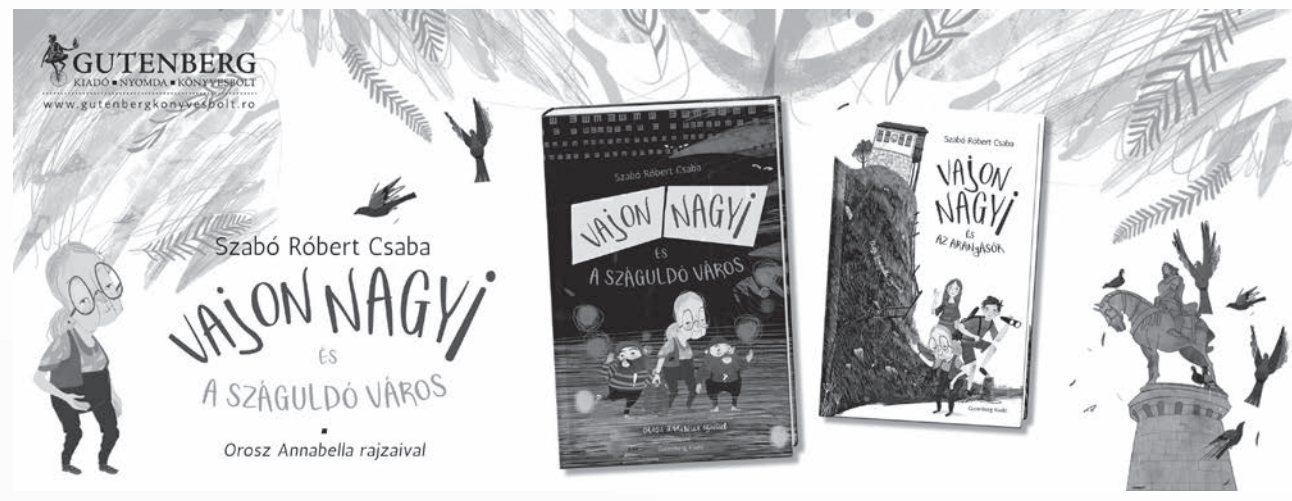
A csodák lassan eltűnnek a világból!

Eloolvastuk a *Vajon Nagyi és a száguldó várost*, és beszélgettünk a kötet szerzőjével, Szabó Róbert Csabával

Megérkezett a várva várt *Vajon Nagyi 2*, amelyben a sok valóst és mesét tapasztalt, művelt, huncut és kalandos természetű nagy Kolozsvárra érkeznek. Nem kis feltűnéssel. Habár családja arra számít, vonattal utazik oda, a nagy hajthatatlan, és titokban mégiscsak kis bogárhátújával robban vagy inkább robog be a városba. Vajon Nagyi egyetemi évei óta meglepő mértékben megváltozott, felgyorsult Kolozsvár. Olyannyira, hogy az már gyanús az egyébként is kételkedő természetű idős hölgy számára.

Vajon jogos a nagy félelme, és gonosz erők állnak a rohanás mögött? *Vajon* Ferkó tényleg elveszíti 14 éves korában a varázslat felismerésének gyermeki képességét? *Vajon* a nagy kedves barátai, a Felkiáltójeles és a Kérdőjeles Manó tényleg csak a kirándulás kedvéért érkeznek Ferkó nagymamájával a nagyvárosba?

Szabó Róbert Csabának sikerült, amire vállalkozott: ismerős szereplőit új kalandok elé állítani, humort és hiteles gondolatokat vinni a történetbe, de meghagyni a dolgok természetes szomorúságát, komolyan venni a fiatal olvasókat, és arra is érzékeny mesét írni, hogy az első rész olvasói már lassan elérik a 14 éves kort, amikor Ferkóhoz és Zsuzsihoz hasonlóan ők maguk is elveszíthetik a varázslatban, a mesékben való hitet.

– Mennyire jelentett kihívást, nehézséget a *Vajon Nagyi és az aranyásók hatalmas sikere után nekilátni a folytatásnak?*

– A mai gyerekek a folytatásos történetek világában élnek. Ritka az a könyv vagy film, amelynek nem születik meg a folytatása. Számukra ez a természetes. Mellesleg mi, felnőttek is erre hangolódunk rá, a filmsorozatok új korszakában élünk, az elmúlt tíz évünk arról szólt, hogy várjuk a kedvenc filmünk és persze könyvünk következő részét. És mivel ez a mai világunk valósága, a gyerekekkel való író-olvasó találkozó kedvenc kérdése lett a „mikor jön a *Vajon Nagyi 2*?”. Végül sok találkozó nagyrészt abban merült ki, hogy együtt gondolkodtam az olvasóimmal, tippet kaptam, hogy a következő rész milyen legyen, hol játszódjon. Nincs kibúvó, azt azért éreztem. És ez jól passzolt az én szándékaimhoz, hiszen eleve nem akartam leállni egy kötetről. Úgy éreztem, és ma is így gondolom, hogy a gyermekirodalomban sikerült

megtalálnom egy saját hangot, amelyen nagyon szeretek dolgozni. Tudtam ugyanakkor, hogy új helyszínre kell vinnem a szereplőimet. Ha volt kihívás, az nem a folytatás kérdése volt, hanem hogy ne ismétellem magamat. Mert azt én is nagyon unnam, nemhogy az olvasók. Megtartani a régi karaktereket és új kalandba küldeni őket.

– Az első kötet történetét a verespataki cián-technológiai aranykitermelés ihlette. Mi az, ami visszaköszön a *Vajon Nagyi és a száguldó város* című folytatásban a gyerekekkel való találkozó kapott kritikákból, javaslatokból?

– Emlékszem, egy apáczaik találkozón hangzott el egy hatodikos szájából, hogy ha például egy történetben túl sok az ijesztő elem, az egy

idő után egyáltalán nem ijesztő. A gyerekek ismerik, érzik az aránytalanságokat, tudják, mi a jó nekik. Ezzel csodálatos érzés volt találkozni. Megerősítettek, hogy a felnőttesebb irodalomtól sem ijednek meg. Azt hiszem, ez volt a legfontosabb „tipp”, amit tőlük kaptam.

– *Vajon Nagyi Kolozsvárra érkeznek az új sztoriban. Nagyon izgalmas, ahogyan a város megelevenedik a szövegben és Orosz Annabella rajzain, a történet első része egy pörgős városnézésnek is beillene, Kolozsvár számos látványosságával, emblemikus helyszínével. Milyen saját emlékek ihlették ezeket a részleteket? Izgulsz amiatt, hogy azt, aki nem kolozsvári, esetleg nem köti le a nagyvárosi pörgés?*

– Kolozsvárhoz szinte mindenkinek van valamilyen kötődése, nem izgulok. Ha meg nincsen, akkor hátha a könyvtől majd megjön a kedve, hogy Kolozsvárra kiránduljon. Csodálatos volna, ha például egy osztály a *Vajon Nagyi 2*-vel a kezében járná végig. Én ötödikes vagy hatodikos koromban jártam először Kolozsváron, a Mátyás-szobor nem maradt meg, de a botanikus kert például nagyon. Utóbb eszembe jutott,

Fotó: Szabó Róbert Csaba szerzői Facebook-oldala

hogy talán azért, mert épp akkoriban volt feltűrva a főtér a Funar-féle örület miatt, és a tanáraink nem akartak nehezen megközelíthető helyre vinni minket. Lám, hogy alakítja a politika az emlékezetünket. Gondolkodtam, hogy további helyszíneket is beleírjak a történetbe, de éreztem, túl sok lenne. Igyekeztem a számomra személyesebb töltséggel bíró helyeket elhelyezni a sztoriban. Ezek

az emlékek főképp az egyetemi éveimből származnak, a vasútállomás, a Ferenc József vagy Horea utca a bölcsészkarral, Mátyás szülőháza, Röser, az akadémiai könyvtár. Kolozsvár maradvány, életre szóló élmény, és ezen az sem változtat, hogy az utóbbi évtizedben száguldó, zsúfolt várossá alakult. Persze, a zsúfoltság kisebb vagy ugyanekkora léptékben Vásárhely és más városok esetében is igaz.

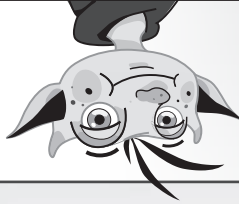
– Kolozsvári sajátosságok között egy csoport divatosan öltözött tünnető is felbukkan a szövegben. Visszakacsintás ez a jelenet az előző történetre, vagy inkább Kolozsvár jelenéről árulkodik? Esetleg inkább karikatúra? Hiszen a fiatal természetvédők csupán énekelnek, táncolnak, bömbölő zenével és „önmaguk lefotózásával” foglalkoznak.

– Egy kicsit ez, egy kicsit az. Sorra veszem. Visszakacsintás az előző

A száguldó város – Orosz Annabella illusztrációja

történetre, de egy teljesen más szemszögből. Kik vagyunk mi mások szemében? Biztos, hogy a történet főszerepe a miénk? Nem az van inkább, hogy mindenki saját történetének a főszereplője? A történetmesélésben az a legjobb dolog, hogy rájövünk: egyenrangúak vagyunk. Mindenki lehet főszereplő. A tüntető fiatal a saját maga történetének a főszereplője, ahogy a meséből előbukkanó hősök is. Elférnek egymás mellett. Persze, Kolozsvár jelene is benne van, a tüntetések, a politikai tett, a kritikai gondolkodás használja a város tereit. Hogyan? Hát, ahogy tudja, huszonegyedik századian, minden lépéséről szelfizve, bulizva, zenét bömböltetve. Van-e komoly hatásuk ezeknek a tiltakozásoknak? Néha úgy tűnik, igen, máskor meg úgy, hogy nincsen. És néha komolytalannak tetszik. De ez mind így, egymás mellett érvényes és igaz.

– „Ami azt illeti, nehezen ment a leszokás. Annak idején, amikor a cigarettázásról próbált leszokni, könnyebben boldogult. Vagy a fogyókúra, az sem okozott gondot. De a vajon... Nos, az nehéz úgy. Ha a manók nem hallották, az egész napos mellőzés után este fél percen keresztül ismételtette. De lehet, hogy tovább is, míg bele nem aludt. Vajon. Vajon! Vajon álmában nem mondta azt, hogy vajon?” **Miért akarják Vajon Nagyi kedves, régi barátai, a Felkiáltójeles és a Kérdőjeles Manó, hogy nagyi leszokjon az öt annyira jellemző Vajon? kérdései? Vajon nem rossz előjel ez?**

– De, az. Egy kicsit arról szól, hogy egyszer már sikerült megmentenünk a nagyit, de másodszor nem biztos, hogy össze fog jönni. A manók joggal félnek. Mint ahogyan Verespatak sorsa sincs végérvényesen, megnyugtatóan rendezve, így a mi történetünkben sincs túl sok okunk reménykedni. Nem arrafelé halad a világ. Igyekeztem ezt a sötét, kissé baljós árnyékot belopni az amúgy sok-sok tekintetben nagyon vidám történetbe.

„Szerettek manóknak kinézni!”

– **A manótestvérekről korábban vitájukon keresztül tudtunk meg többet: a Kérdőjeles Manó hűséges volt Vajon Nagyihoz és a természethez, az Aranyhegyhez, amelynek kincseit testvérelével feladatuk őrizni, ellenben a Felkiáltójeles Manót elragadta a vágy, hogy ember lehessen, szabadulni akart az Aranyhegy védelmének felelősségétől, így elárulta a rábízott feladatot. A két manó természete, konfliktusa sokat tesz hozzá a történethez; mi újat tudunk meg róluk a folytatásban?**

– Felsejlik a hátterük, tágul az univerzumuk. Ugyanakkor azt is látjuk rajtuk, hogy elbizonytalanodtak, mintha

elfáradtak volna. Nehezükre esik ellátni a feladatukat. Ahogy korábban mondtam, jogosan aggódnak, úgy érzik, nem biztos, hogy meg tudják óvni az óhatatlanul bekövetkező újabb támadásoktól a rájuk bízott világot. Figyelmeztetés ez az emberek számára, hogy a csodák lassan eltűnnek a világunkból.

– **Milyen új szereplőket ismerhetünk meg a kolozsvári kalandok során, kik a kedvenceid, mi a legfontosabb, amit elárulhatsz róluk?**

– Két új manókarakter bukkan fel, a lassú és a gyors dolgok manói ők, akik valamiféle egyensúlyt alkotnak. Ami természetesen felborul. A lassú manót kifejezett élvezettel írtam, a gyors, örülten pörgő párját pedig filmrajongóvá tettem, a Mátrix a kedvence, amit én pont Kolozsváron láttam, és felforgatta a világomat. De nagyon szeretem az új kisfiú szereplőt, Dömét, akivel soha semmi izgalmas nem történt még eddig, most pedig egyből a sűrűjében találja magát. Igazi nagyvárosi srác, aki még keresi ugyan a helyét, de bátor és kíváncsi.

– „...Mesehősnek lenni a legnagyobb hatalom a világon. A gyerekek odavannak értük.

– *Csak ha a mesehőst jól el lehet agyabugyálni egy videójátékban. Ugyan, ébresztő! A mai gyerekek tizennégy éves kor fölött nem hisznek manóknak, fel-támadó Aranyhegyben és más ilyenekben.”*

Ferkót az veszélyezteti a történetben, hogy 14 éves korában – alig két héttel Vajon Nagyi Kolozsvárra érkezése után – kifogy a varázsból, és már nem fogja ugyanúgy látni a világot, benne a csodákat, a varázserejű manókat sem. A valóságban mikor fogynak ki a gyerekek a „varázslatból”, hogy látod, tapasztalod ezt?

– Az a tömény varázslat, ami a gyerekkor nagy részét jellemzi, tény, hogy eltűnik úgy 14 év körül, talán napjainkban még hamarabb. De hogy milyen mértékben, illetve ennek milyen lesz az emlékezete, egyre inkább úgy látom, a felnőttek felelőssége. Vagyis ha a megfelelő mértékben pótoljuk az elvesztett „varázslatot”, például könyveket adunk a gyerek kezébe, akkor az, hogy bárkik lehetünk és saját világot teremthetünk magunknak, amit kedvünkre elveszithetünk, életünk végéig kitarthat. Ez talán közhelyesnek

hangzik, de én hiszek benne. Nem vagyok videójáték-ellenes, én is játszom, de a különböző szerepjátékokkal, például az FPS-játékokkal iszonyú nehéz felvenni a versenyt ilyen tekintetben, hiszen megszólalásig valóságú világokkal kecsegtetnek, amelyekben tényleg bárkik lehetünk. A gond mindezzel az, hogy ezek készen kapott világok. A könyvek olvasása viszont megtanít elképzelni, felépíteni a saját világot, és ezáltal nemcsak a fantáziát, de az empátiát, a belelélő képességet fejleszti.

– **Valóság és varázslat talán erőteljesebben elegyedik az új mesében, mint a korábbiakban, és nemcsak a helyszín valószínű megjelenítése, hanem például a mai fiatalok, kiskamaszok életmódjára tett utalások miatt is. Vajon Nagyi még egy rajongójával, egy természetvédő aktivistával is találkozik, illetve maga a Verespatak történetét tematizáló könyv is megjelenik a második kötetben: „Nagyi a könyvet bámulta. Kétségtelenül róluk szölt. A cím, a szereplők és a hátoldalon lévő sztorileírás is stimmel. De hogy ők mesebeliek lennének? Az kizárt. Hús-vér valójukban vannak itt. Mit gondolnak ezek róluk?!” **Honnan származik az első kötet megjelenítésének ötlete, és miért találtad izgalmasnak ezt a valós és fiktív közötti csavart?****

– Az író-olvasó találkozókra a gyerekek gyakran arról kérdeznek, hogy mi a valóság és mi a kitaláció a történetben. Arra gondoltam, hogy ha behozom az első kötetet, akkor erről a nagyon érdekes viszonyról majd szemléletesebben tudunk beszélgetni. A visszaütés, a kötés, a folytonosság miatt is fontos, és persze azért is, hogy hangsúlyosabbá váljon, Ferkó mit fog elveszíteni. A tüntető lány egyértelműen a mese tartományába helyezi azt, ami Vajon Nagyiék számára a valóság. Gesztusa némiképp leértékelő. Ebben az is benne van egy picit, hogy az irodalmi élet nem tud mit kezdeni a gyermekirodalommal, a felnőtt irodalom mögé utalja, valószínűleg nincsen eszköze hozzá. Ami nagy kár.

– **Szuper, hogy már írás közben készültél a jövőbeli beszélgetésekre, találkozókra is :) Anélkül, hogy túl nagy titkot árulnál el, megosztanád velünk, milyennek látod a történet végét, milyen volt megírni a Búcsúkoncert című fejezetet? Szomorúan lezárónak, ahogyan érzékelem, vagy inkább a természet rendje szerintinek, ahogyan az is a dolgok rendje szerinti, hogy a felnövés a varázslat elvesztésével jár?**

– Igen, ez egyfajta szomorúság, és nagyon tudatosan alakítottam így a történet végét. Fontos, ahogy a zene végigkíséri az egész történetet, és hogy a sztori egy nagyszabású szimfonikus koncerttel zárul. A zene ugyanis a könyv mellett a másik lehetőségünk arra, hogy a varázslatot megőrizzük.

A zenének kiemelt szerepe van a mesében – Orosz Annabella illusztrációja

Beethoven negyedik zongoraversenye pontosan erre jó, remélem, minél többen meghallgatják a könyv elolvasása után vagy akár közben is. Én például úgy írtam, hogy ez ment a fülhallgatómban.

– **Eszembe jutott még valami. Tervezel esetleg egy Vajon Nagyi-részt a marosvásárhelyi felhőgyár történetéről is?**

– A kombinátra gondolsz? :)

– **Igen, amikor elmegyek mellette, mindig az jut eszembe, hogy felhőgyár lenne a neve a mesében...**

– Az egészen apokaliptikus lenne. A felrobbanás utáni napokban játszódna. A felhőgyár remek ötlet.

– **A továbbiakban számíthatunk még töled gyerekeknek, fiataloknak szóló szövegre, szövegekre?**

– Igen, szeretném megírni a *Vajon Nagyi* előzményét, azokat az éveket, amikor a nagyi még fiatal nő, és Kolozsváron megismerkedik a manókkal. Ezenkívül jelenleg egy ifjúsági regényen dolgozom, amely szintén egy varázslatos utazás, az erdélyi barlangok világához lesz köze. De ez még titok. :)

Kérdezett: **Jakab Villő Hanga**

JOHN KEATS

Szonett a szabadban

*Kit nagyvárosba zárt a sorsa rég,
oly édes annak, hogyha beelát
a mennybe s oda lehel egy imát,
hol telt mosollyal kékszinű az ég.*

*A szíve boldogabb lehet-e még,
mintha hullámzó réteket talált
s olvas, gyepágyon nyújtva derekát,
egy szerelemtől epedő regét.*

*Ha este otthonába tér, a fül
még sejti a madár dalát, a szem
még rejti a kék, tág eget s örül.*

*S ő búsul, hogy a nap oly sebesen
száll, mint a tiszta űrön át röpül
egy angyal könnye, hullva csöndesen.*

Vas István fordítása

John Keats (1795, London – 1821, Róma): az angol romantikus lírikusok második generációjának egyike, a „szépség költője”. (Joseph Severn rajza, forrás: britannica.com)

(Bahget Iskander felvétele)

Ha valaki a kedvenc versemet kérdezné, és valami okból kifolyólag mindössze egyetlen választatnék a világlírából, akkor természetesen Arany János *Kertbenje* lenne az: sokszor, sok helyen idéztem-széljegyzeteltem már a *Kertbent*, és bárhol, bármikor, fejlésben-kézállásban is, álomból ébredve is el tudnám hadarni a kegyetlen-szép sorokat: „Kertészkedem mélán, nyugodtan, / A fák sebeit kötözöm; / Halotti ének csap fülembe... / Eh, nékem ahhoz mi közöm! / Nem volt rokon, jó ismerős sem; / Kit érdekel a más sebe? / Elég egy szívnek a magáé, / Elég, csak azt köthesse be.” Huszon-akárhány éve gondolkodom ezen a versen, és még mindig nem és nem értem, mitől tud elkeseredni egy ember annyira, hogy képes legyen leírni ilyen sorokat!

Viszont ha sok-sok kedvenc versem közül választhatnék, akkor nem kizárt, hogy a *Szonett a szabadban* című verset idézném – úgy érzem, ezekben a pandémiás, csíkias-téliés-ködös időkben, „lockdown” után/előtt keresve se találhatnék szebbet ennél. A szerzője John Keats, „aki vízre írta a nevét” – legalábbis a római protestáns temetőben álló sírfelirata szerint.

Eszem ágában sincs az angol romantikáról értekezni; nem fogom felemlgetni, hogy John Keats a soráthajlásaival micsoda kifejezésbeli szabadságot hagyományozott a költőutódokra (mert a gondolatnak nem muszáj véget érnie a verssor végén, hanem bátran-szabadon kacskaringózhat tovább, akár két-három verssoron át); nem fogom dicsérni Vas Istvánt sem, amiért egészen precízen fordítja a soráthajlásokat is. Itt és most legyen elég egyetlen aprócska megjegyzés: sok minden miatt szerethetünk egy-egy költőt, én főleg a képalkotó fantázia miatt. És hogy „telik” Keatsnél egy nap? „...mint a tiszta űrön át röpül / egy angyal könnye, hullva csöndesen”. Nos, igen... valahol itt kezdődik a nagy költészet. Uramisten, de szép: „...an angel's tear / That falls through the clear ether silently”!

MARYSE CONDÉ

Afrikai történet (3.)

(részlet; folytatás decemberi lapszámunkból)

Kép forrása: www.nybooks.com

A szerző fekete polgári családba született a karib-tengeri Guadeloupe szigetén, amely Franciaországnak egy „tengerentúli” megyéje. Anyja egyike volt az első fekete tanítónőknek. Mivel apjuk nagyon sok könyvet vásárolt, Maryse és testvérei már zsenge korukban magukba szívták a francia kultúrát és irodalmat. Élt Franciaországban, számos afrikai országban, Nagy-Britanniában, az Amerikai Egyesült Államokban. Jelenleg Dél-Franciaországban lakik.

Afrikai történet (Conte cruel) című könyvében egy testvérpár történetét meséli el. Élesen ábrázolja a klímaváltozástól sújtott szegény afrikai vidékek valóságát, ugyanakkor mesei elemeket sző elbeszélésébe, meghatóan mutatja be a tizenéves Tafa küzdelmét a túlélésért.

A főhős izgalmas alkudozás után szép summát kap a táltos tehén, Marafudián által birtokába jutott aranyrögért. Ám nem tud hazautazni falujába, mert aznap már nem indul autóbusz. Így ismét Alihoz fordul segítségért, aki szívesen befogadja őt szegényes házába éjszakára, de előbb elviszi őt unokatestvéréhez, Lallához, aki elhunyt feleségét gyászolja. Lalla, akárcsak hősrünk testvérbátyja, Dafy, Dubajba ment munkát keresni,

Maryse Condé Segú című regényének francia kiadásával

ahonnan felesége halála miatt kellett visszatérnie. Dalla Dubajban találkozott Dafyval, de ő sem tudott róla újabb hírekkel szolgálni, ami mélységesen elszomorítja Tafát. Hogy bánatát enyhítse, sétálni indul, megtapasztalva, mennyire önmagára utalt és kiszolgáltatott lehet az ember egy nagyvárosban.

Tafa nyomasztó szomorúsággal a szívében kilépett az utcára, anélkül, hogy tudta volna, merre induljon. Ebben az órában a szomszédos utcácskák megteltek járókelőkkel, akik igyekeztek kihasználni az esti órák hűvösségét. Voltak, akik a kapuban ültek és játszadozó gyerekeiket figyelték. Mások sétáltak, és nagyjából mindenki ugyanabba az irányba tartott. Tafa is csatlakozott hozzájuk.

Hamarosan a házak ritkulni kezdtek, és az utca egy domboldal aljához ért. A dombon mintha apró csillagok mozogtak volna. A papírsárkányok! A sötétülő égen röpködtek, apró fényeket csillogtatva, hatalmas fénylő farkukkal köröztek, cikkkakkoztak, óriási vargabetűket írtak az égre. Ez a csodás látvány enyhítő balzsamként hatott Tafa elgyötört

szívére. Ekkor fiatal fiúkból álló csapatba botlott. Közöttük felismerte azt, akinek a szürke felsőjét korábban megcsodálta. Meglepetésére a fiú úgy mosolygott rá, mint egy régi ismerősre.

– Hol van a sárkányod, már nem játszol? – kérdezte tőle Tafa, akinek ez a mosoly meghozta a bátorságát.

– Nem, volt egy kis balesetem – válaszolta a fiú, és befáslizott jobb kezére mutatott.

– Mi történt? – kérdezte aggódva Tafa.

– Elestem és nagyon megütöttem magam, de szerencsére nem tört el.

Első regénye,
a *Heremakhonon*
1976-ban, 39 éves
korában jelent meg

Tafa sajnálkozását fejezte ki. A fiú megvonta a vállát, és magabiztosan így szólt:

– Mindig ilyenek történnek velem. Pár hónapja a bal bokámat intéztem el...

A csoport, amellyel együtt volt, türelmetlenkedni kezdett. Néhányan szólították:

– Jérémi, mit csinálsz? Elkészünk!

– Jövök! – kiáltott vissza. Aztán ismét Tafa felé fordult:

– Nem akarsz velünk moziba jönni? A Mission Impossible II-t vetítik Tom Cruise-zal. Állítólag nagyon klassz.

Tafa habozott, nagyon szívesen elfogadta volna a meghívást. De mit szóltak volna Jérémi pajtásai, ha ő, a parasztyerek is csatlakozik hozzájuk szegényes öltözetében. Egész biztosan kinéznék.

– Sajnos, nem mehetek – hebegte.

– Ahogy akarod – válaszolta a fiú, anélkül, hogy tovább erősködött volna. – Szia!

Aztán szaladni kezdett, hogy utolérje a többieket. Tafa néhány percig földbe gyökerezett lábbal állt, mint aki éppen Istennel váltott szót. Lassan továbbindult. Amint betért az utcasarkon, durva ütések záporoztak a hátára, amitől a földre rogyott. A fájdalomtól kábán megpróbált feltápáskodni, de egy második sorozat hatására újból elterült a földön. Az egyik támadójában felismerte Jamalt. Két tarsa éppoly rongyos volt, mint ő.

Ökölcsapások és rúgások záporoztak fekvő testére, miközben egy kéz durván letépte róla a hátzszakját. Szerencsére

alig volt benne valami: a személyazonossági igazolványa, egy doboz mentolos cukorka, egy kopott pénztárca, benne az autóbuszjegy árával. Szerencséjére az Alinál töltött idő alatt eszébe jutott, hogy alsónadrágjába rejtse az ékszerésztől kapott bankjegyeket, mint azelőtt az aranyrögöt. Különbömben mindenétől megfosztották volna. A fájdalom ellenére szinte ujjongott magában, mikor arra gondolt, milyen csodálatos képet vágnak majd támadói, amikor meglátják a szegényes zsákmányt.

Körös-körül a támadás számos tanúja közül senki sem sietett a segítségére. Mindenki úgy tett, mintha nem venné észre a földön fekvő véres fiút, ehelyett a papírsárkányok látványában gyönyörködtek. Ami a mindenütt jelen lévő rendőröket illeti, ők is csak jártak fel-alá mogorván az utcán.

„Ez volna hát a város? – gondolta Tafa keserűen. – Akár meg is ölhetnek. Kilehelheted a lelked az utcán anélkül, hogy bárki a kisujját is mozdítaná érted?”

Kis idő után összeszedte az erejét, és feltápáskodott. Egy kútnál lemosta vérező arcát. Aztán különösebb nehézség nélkül visszatalált Lalla házához.

Az aranyrög eladásából származó pénznek köszönhetően hetek teltek el úgy, hogy közben semmiben, de semmiben nem szenvedtek hiányt. Tafa elment a falusi szövetkezetbe, vásárolt egy zsák amerikai rizset és egy láda paradicsomkonzervet. Vett zöld túllból készült szunyoghálókat is, amelyeket a gyerekek ágyai fölé függesztett, mert azt mondták, hogy ez a legjobb védelem a halálos malária ellen. Kira mindennap elment a piacra, az ételek, amelyeket főzött, egyre ízletesebbek és táplálókabbak voltak. És most, hogy jobban táplálkozott, láss csodát, a teje is visszajött, és a kis Zléda, aki újból szopni kezdett, szemmel láthatóan növekedésnek indult. A gyerekek nem sírtak már minden semmiségért, és ismét önfeledten játszottak. Egy jókora felhő még mindig ott lebegett fölöttük, árnyékot vetve az állapotukra, amely enélkül akár boldognak is mondható lett volna: még mindig nem hallottak hírt Dafy felől...

(Maryse Condé: *Conte cruel. Mémoire d'encrier, Montréal, 2009*)

Szöcs Imre fordítása

Mémmé válni

Egyik alkalommal az online oktatásról faggattam a srácokat, néztük a pró és kontra oldalát ennek a kényszerű helyzetnek, amikor valaki bedobta: mémmé válni. Mint az 1990-es években felcseperedő, szerencsés Y-generációs, akkor gondolkodtam el először azon, mennyivel veszélyesebb az online térbe költözött zaklatás. Arra hívlak, járjuk végig a bullying evolúcióját!

Sziasztok! Nádasi Csilla Emese vagyok, mese- és drámapedagógiai foglalkozásokat, táborokat tartok. Munkám során kisiskolásokkal és kamaszokkal, a mese és drámajátékok segítségével, a mintha világából tekintünk rá a minket érintő emberi kérdésekre.

Eljátszunk, rájátszunk, összejátszunk és kijátszunk.

A Cimborában olyan témákról írok, amelyek a TiniDráMa-foglalkozásokon merülnek fel, és amelyekről úgy gondolom, hogy a legtöbb tini életében szintúgy jelen vannak.

Mi is a bullying?

A szadizás, szekálás, a kisebbek csicskáztatása, megalázása és gyötrése, a kegyetlen beavatási szertartások, a zsarnokoskodás mind-mind arra irányul, hogy a gyengébbel kapcsolatban az erősebb a hatalmát fenntartsa. Ezeregy példát tudnánk mondani arra, hogyan lehet bántani egy társunkat – ezek mind a bántalmazás három alaptípusából állnak össze: az érzelmi, a szóbeli és a fizikai terrorból. Egyik sem kevésbé káros a másiknál!

A harc a csoportban elfoglalt pozíciókért valószínűleg egyidős az emberiséggel. A közösségeknek vannak bizonyos kimondott vagy kimondatlan szabályai, és ha nem

sikerül ezeknek megfelelni, annak bizonyos következményei lehetnek, ami a zaklatás során megannyi módon keserítheti meg az egyén életét. Előfordul az is, hogy unalomból vagy pusztán élvezetből pécéznek ki valakit az „erősebbek”. Szóval minden csupán arról szól, hogy *te vagy a gyenge, én vagyok az erős, ezért bármit megtehetek*. Attól, hogy ezek mindenhol előforduló jelenségek, EGY PILLANATIG SE higgyük azt, hogy mindez NORMÁLIS!

Tudtad?

Az UNICEF 2018-as felmérése szerint 150 millió 13–15 év közötti gyereknek volt része offline zaklatásban. Százötvenmillió:

több, mint Oroszország egész népessége. Azonban legyünk őszinték magunkkal: ezek csak becsült számok.

A kiközösítés

Egy TiniDráMa-táborban megkérdeztem a tizenöt résztvevőt, hogy kinek volt már része kiközösítésben. Minden kéz a magasba lendült. A táborvezető felnőtteké is. Néhányan elmesélték, hogy a baráti társaságból, a fiúk-lányok közül, esetleg az egész osztályközösségből taszították ki őket. Néhányan az okát is tudták. Hiába sejtettem korábban, mennyire elterjedt a bullying a kamaszok között, megdöbbenett a felismerés, hogy mindenkinek volt hasonló élménye...

Ha visszagondolok arra az évre, amikor engem közösítettek ki, szinte minden emlékemben a padló és egy könyv szerepel. Akkoriban tanultam meg az embereket beazonosítani a cipőjük alapján. Lesütött szemek és a láthatatlanná válás művészete. Szinte folyamatosan olvastam, hogy ne kattanjak

bele a helyzetbe. Magányos voltam és szomorú, de a könyveknek köszönhetően ki tudtam szakadni a valóságom szürke díszletéből.

Az emberiség teremtéstörténete a Bibliában a kiűzetéssel kezdődik. A börtönökben a legszigorúbb büntetés a magánzárka. Szókratészt, az ókori görög filozófust tíz évre száműzték volna Athén városából, ő viszont inkább kiitta a méregpoharat. Láthatjuk – és saját élményből talán tudjátok is –, hogy ez az ember egyik legkínzóbb közösségi élménye: a kirekesztés.

Tehetsz ellene: ha kiközösítenek valakit az osztályodban, már az is sokat segíthet, ha te rámosolyogsz vagy akár ráírsz.

Famegmunkálás

A cigányok egyik ismert ősi mestersége a famegmunkálás. Néhány válfaját már Indiából magukkal hozták, például edények, kanalak, teknők és kosarak készítését. A bognármesterséget és a hangszerkészítést viszont Európában sajátították el. Kevés szerszámmal dolgoztak, de annál nagyobb kezűgyességgel. A munkájukhoz szükséges faanyagot a kiüregedett fűzfából nyerték. Szinte az egész fát feldolgozták. A törzsből teknőt, a vastagabb ágakból kisebb teknőket vagy nagyobb tálakat, a vékonyabbakból fakanalat, főzőkanalat stb. készítettek. Munkájukhoz sohasem használtak enyvet vagy más kötőanyagot. A tárgyakat mindig egyetlen darabból készítették.

Teknővájók

A teknősök, teknővájók cigány neve *balajari*. A teknő cigányul *balaji*, kárpáti dialektusban *kopana*. Másik nevük *beash*. A román nyelv régebbi változatát beszélik, sokan már egyéb cigány nyelvváltozatot is megtanultak. A teknő nyárfából (plopo) készül. A fatörzsből készült teknő a legértékesebb. A fát megtisztítják az ágaktól. A fatörzset 150–180 cm-re szabdalják.

Ebben már benne van a teknő füle is, amely kb. 20 cm. A törzset hosszában kettévágják, így egy fatörzsből két teknőt kapnak. Egy természetes fűzfából 10–15, néha 20 teknő is készül. Elfűrészelés után a teknővájó kisebb és nagyobb fejszével hozzálát a fa megmunkálásához. A fa a kérges oldalával lefelé fekszik a földön, így alakítva ki a teknő hasát. Amikor a külső rész már készen van, megfordítják a törzset, következik a teknő belsőjének a kivájása. A mélyítést fejszecsapásokkal kezdik, ez a munka durvább része, majd egy kapához hasonló éles szerszámmal (tover) folytatják a teknővájást. A belső rész elkészülte után ismét átfordítják a teknőt, és simára dolgozzák a teknő hasát egy erre szolgáló éles késsel (shuri).

Fakanál- és fatálkészítők

A fakanálkészítők cigány neve *lingurari*. Családi nevük is Kanalas, Kalányos. Fakanál (varishka, kashtuni roj) mellett fatányérokat, fatálakat is

vagy Whatsapppon, amelyben épp te nem vagy benne. Ha van okod, ha nincs, időnként elgondolkodsz: vajon kibeszélnék ott téged?

költözött bullyingban a legrosszabb az, hogy nincs lehetőség a kiszállásra. Az én időmben, ha elhagytam az iskolát, fizikailag eltávolodtam azoktól, akik szakáltak. Ezzel szemben manapság az alkalmazások sokasága nem engedi meg ezt a lehetőséget, új értelmet nyert a csengőfrász.

Biztos vagyok benne, hogy a képzelőerőm meglehetősen korlátolt, ha a kamaszok bullyingban megnyilvánuló kreativitásáról van szó. Ha megosztanád velem a tapasztalatod, a csilla.e.nadasdi@gmail.com címre írd! Ha felkeltette az érdeklődésed a téma, látogass el Cimbi Facebook-oldalára! A továbbiakban drámás szempontból végigvesszük majd a jelenet szereplőit, és beszélünk az adaptív, változó körülményekhez alkalmazkodó megküzdési módokról is.

►► Ha nincs közösségi élmény, nem találkozunk egymással, akkor kiközösíteni se lehet, ugye? Könnyű lenne ennyivel lezárni a témát, de sajnos mindig van egy csoport Messengeren

Az online térben nincs hova menekülni

Láthatjuk, a bullying, amint átköltözött az online térbe, új perspektívába került: az egyszerű viccelődéstől, trükközéstől és trollkodástól, a kiközösítésen és kibeszéléseken át, a személyiséglopásig, a zsarolásig, zaklatásig elég széles a skála. Egy 2014-es kutatás szerint minden harmadik gyerek válik online zaklatás áldozatává. Tippeljétek meg, hányzorosára növekedett ez a szám a pandémia óta...

A negyven-ötven perces óra alatt elbambulsz, ásítasz, hülye képet vágsz, valaki lefotóz és elmenti a képedet. Csak ennyi kell hozzá. Ma, ha mémmé válsz, és még az internetre is felkerülsz, nem tűnhetsz el onnan nyomtalanul. Többen jelezték a tavaszi karantén alatt bevezetett online oktatás hatékonyságának mérésekor, hogy nem érezték magukat biztonságban, ha be volt kapcsolva a kamera. A virtuális térbe

készítenek, de faragnak fajátékokat (jojó, facsiga, nyeles toljátékok, kis talicska, fakard stb.). A fakanalakat és fatányérokat készíthetik festéssel és festés nélkül is, a búcsútkban, vásárokon adják el. A fakanalat kb. 32 cm hosszú, henger alakú fából faragják ki. A kiválasztott fadarabot több részre hasítják, ezeket ék alakú fejszével munkálják kanálformájúra. A fejsze fokát a tompa végénél fogják, és masszív, vastag véső módjára használják. A valódi kanálformát éles késsel (kuszura) alakítják ki. A kanálfej mélyítését éles, lekerekített formájú kis vájóval, ún. kiskapával végzik. A kanálfej után alakítják ki a kanál nyelét. Az utolsó mozzanat a díszítés: két vízszintes vonal kerül a nyélre és négy apró rovásdísz annak végére.

Famozsarak készítése

A famegmunkálás nagymesterei famozsarakat is készítenek. Ezeket a háztartásokban mák, kukorica törésére használják, főleg akkor, ha hozzáférhetetlen a modern daráló. A famozsár meggyfából készül, különböző méretben. A legnagyobb 75 cm magas, 20 cm alsó átmérővel. A kisebb famozsárral borsot, kávé, teát őrölnek. A mozsár tartozéka a törő, amely ugyanaból a fából készül, mint maga a mozsár, a vége gömbölyű. A mozsarat és a törőt is faragással díszítik. Ezek a tárgyak ma már nem használati eszközök, inkább díszek a konyhának.

Sétapálcák készítése

Az idősebb generáció tagjai emlékeznek azokra a cigány mesteremberekre, akik sétabotokat, sétapálcákat készítettek. A botkészítés hosszadalmas tevékenységnek számít, olykor 15–16 hónapot is igénybe vesz. A munka a faág, facsemete

kiválasztásával kezdődik. A legmegfelelőbb a szil-, a kőris- vagy bükkfaág, illetve -csemete. A kiválasztott élő faágat vagy csemetét a tövével késsel bevágják, hogy 1–2 év múlva a vágás helyén egyenletes forradások keletkezzenek. Ezeket a vágásokat rendkívül körültekintően végzik, hogy később a pálcák díszítőelemeiként szolgáljanak. A pálcának valót télen vágják le, majd becsomagolják, ami megkönynyíti a lehéjazást. A héjazás után a pálcák vastagabb végét főzik, ezáltal hajlíthatóvá válik, kialakíthatják a görbületet. A meghajlított fát 3–5 napra súly alá helyezik. Készítenek pálcákat hajlítás nélkül is, ezek fogantyúja gyakran állatfejet ábrázol. A mesterek a bot vagy pálcák festésére általában vörös agyagot vagy bézs, illetve sárga színűt használnak. Egy-két centiméter vastagon beborítják agyaggal a botnak azt a részét, amelyet színeznél kívánnak. Az így bekenet pálcát parázs közé teszik és kiégetik. Az agyag az égetés által megfakul, a színe a pálcába ivódik. A bot vagy a pálcák végére fémhegyet vagy bőrdarabot erősítenek. A pálcák díszítésének többféle módját ismerik: egyszerű díszítés, faragás, felületi és mély faragású díszítés, valamint ólomöntés. A cigány vajda pálcáinak vagy botjainak fogantyúit értékes anyagból (arany, ezüst, elefántcsont) készítenek. A teljes botot ezüst pénzérmekkel is kiverik.

(Forrás – Rostás-Farkas György: *Ősi cigány mesterségek és foglalkozások. Le romenge butya*. Budapest, 2000)

RÁCZ LAJOS A fafaragó

(Orsós Jakabhoz)

szemedben géniuszi
tüzet gyújtott
az intellektuális őserő
baltát ragadott
s szóra bírta a körtefát

szilaj lovon
hetyke cigány terelte felénk
a puszták
szikes történelmét

nehéz sorsú
kemény arcok mély barázdáiból
kicsaltad
küzdelmünk konok pillanatait
s tekintetünkbe beleloptad
a nyíltszívű emberi fényt

(Forrás – Hegedűs Sándor, Varga Ilona: *Irodalmi szöveggyűjtemény. Válogatás a kortárs cigány irodalom alkotóinak írásaiból a középiskolák számára*. Konsept-H Kiadó, Piliscsaba, é.n.)

A Szín-téren:
Pejac
spanyol
művész (1977,
Santander)

Nem eshet az eső örökké

Az a bizonyos könyv, amelyet, mint decemberi írásunkban említettem, az angyal hozott, bűvös kincseket rejteget magában. Emlékeztek a múlt havi lapszámunkban bemutatott művészre? Nos, *Az 50 legbefolyásosabb utcai művész ma* alcímű könyv néhány oldalán egy bizonyos Pejac művésznevű alkotó művei is ott virítanak, aki Salamancában és Barcelonában, majd Milánóban tanult képzőművészetet. Azt olvasom, hogy lázadásból fordult az utcai művészet felé, elege lett tanárai elitista nézeteiből, akik azt vallották, hogy az igazi művészet helye, bizony, a galériákban, múzeumokban van. Erre próbál rácafolni emberünk.

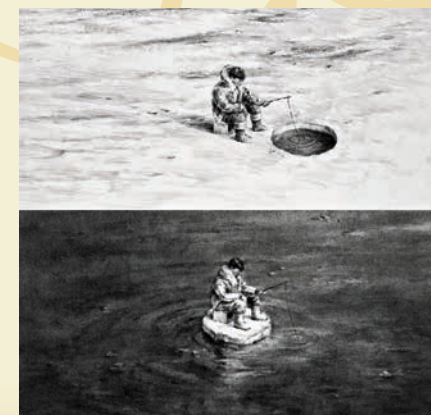
Arra törekszik, hogy szabadtéri művei beolvadjanak a környezetükbe, hogy az emberek ne föltétlenül botoljanak bele. Lényeg, hogy elgondolkodtassa őket. Minden (is) ihletően hat rá, legfőképpen az emberek, boldog és keserű pillanataikban, valamint a világgal való kapcsolatunk. Ebből merít. Azokra rezonál, akik tudják, hány óra, azaz tisztában vannak a világ dolgaival, abban reménykedik, hogy azokkal is kapcsolatba léphet, azoknak is segíthet feleszmélni munkái által, akik kevésbé értik a történéseket. Ezért is vallja, hogy a művészet nem menekülés a világból, hanem szembenézés a körülöttünk történő konfliktusokkal.

Mindenki számára elérhető, egyetemes nyelven szólítja meg széles közönségét. Ezért is nem túl bonyolult a képi világa, azok számára is nyújt értelmezési lehetőségeket, akiket nem érdekel a művészet, nincs kapcsolatuk a jelenséggel. Csöppet sem érdeklik a textúrák, a szín, a technika, a mondandó közvetítésének módja, hanem a kontextus, az üzenet, az, hogy „mit” közvetít. Mindezek mellett briliánsan kezeli az ecsetet, több ízben is az

illúzió csapdájába terel, torzítja érzékelésünket, játszik a perspektívákkal, mesteri fokozaton alkot, idéz a művészettörténetből, időutazásra hív, kapukat nyit stb. Gondoljunk csak itt a kiterített, kanálisba lecsurgó fekete-fehér világra nála vagy a földgolyót ujján pörgető sziluettre. De a téglafalra festett téglából kirajzolódó faforma is letaglózó egyszerűséggel „eteti meg” velünk a látványt, annak üzenetét, hogy az ember környezetében szinte már csak nyomokban található meg a természet...

Egy másik erős munkája egy piros játék versenyautóval játszó, lábujjhegyre álló gyerek képe. Az autó nyomai, egy igazi játék autó kerekének festékbe mártott rajza egy mindenkiben élő ikonikus képet, a *Sikolyt* idézi fel. Érdekes kettősség feszül egymásnak ebben a munkában: az idézett Munch-kép és a múltban és a jelenben játszó, a jövőt szimbolizáló gyerek. A megmunkálás is csak fokozza a feszültséget. A *Sikolyt* keréknyomatokból alakuló, légies, szürkés, szétterjedő kompozíció, drámai

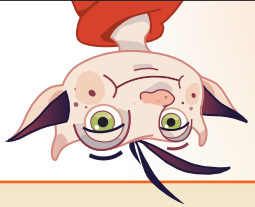

nyugalanságot hordoz, alapból. Ez az, amit tudunk... Míg a nekünk háttal fordító, lábujjhegyre álló, virító piros versenyautóval játszó tömbfekete gyerek sziluettképe kiegyensúlyozza zártságával a baloldalt mutató szünetet. És ez az, amit sejtünk... Érdekes fordulat, a múltunkkal szembenézünk, míg a jövőnk háttal áll nekünk. A piros F1-autó az összekötő elem, az egyetlen színfolt a képen, az állandóan gyorsuló világ jelképe is lehet.

A szabad ég alatt történő, határokat feszegető munka felszabadít. Alkotónk önmagát finanszírozza, képviseli, nem galériafüggő, így nem más ellenőrzése alatt alkot, ő dönti el függetlenül, hogy hol, mikor, kinek, mit dolgozik. Rizikós történet, amelyet a szabadság édes érzése leng körül.

A világvágy betette az ajtót az utca művésznének, de a kifakadni akaró, szárnyaló tehetségnek nem szabhat határt semmilyen korlátozás. :) *A Nem eshet az eső örökké* című helyspecifikus munkáját már madridi műhelye ablakára festette. Itt is egy művészettörténeti hivatkozás tanúi lehetünk. Az ablakból szemlélt élő város házainak falai, ablakai, erkélyei a festett fekete, gázmaszkot viselő, kalapos és ballonkabátos, álló figurák Magritte világát idéző képével keverednek, hogy mozdulatlanságukkal, térbeliségükkel animációs képet rajzoljanak ki. A figurák a szigorú távolságtartás jegyében, statikus egyedülletben, társas magányban néznek a szemlélő irányába, miközben lassan kirepülnek az ablakon, ki-ki a maga útjára. Arra várva talán, hogy hamarosan kiderülhet az idő...

Különös alvási szokások

A papagájhal, mielőtt a korallzátonyok réseibe húzódva nyugovóra térne, a testéből kiválasztott nyálkából „hálózsákot” készít, amely elrejtí az illatát a ragadozók elől

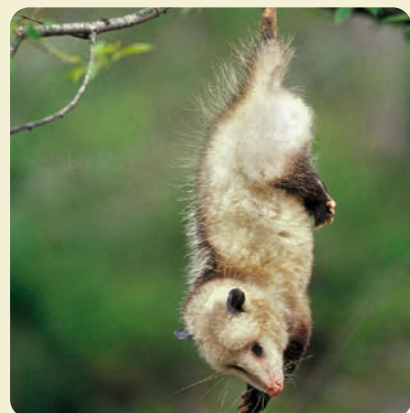
Néhány békafaj – köztük az *alaskai erdei béka* – csonttá fagyva vészeli át a telet, szívük, agyuk és véráramuk akár hónapokra leáll, csak a tavaszi napsütés kelti életre őket

Az óceán fölött heteken át leszállás nélkül repülve vadászó *fregattmadarak* napi 7–8 percet alszanak, és míg egyik agyféltekéjük pihen, a másik a repülésre és a zsákmány észlelésére összpontosít

Az indonéziai esőerdőkben élő, másfél méteres szárnyfesztávolságú *repülőkutya*k karmaikkal az ágakba kapaszkodva, szárnyukkal takarózva, nyitott szemmel pihennek

Észak-Amerika egyetlen erszényes állata, a hosszú, csupasz farkával az ágakra kapaszkodva, fejét lefelé csüngve alvó, magát holtak tettetni is képes *opossum* nyitott szemmel szendereg

A nyarat szinte kizárólag táplálkozásra fordító *pelék* tizenegy hónapot is képesek átaludni a mohával és száraz levelekkel bélelt, föld alatti fészkekben vagy faodvakban, farkukkal takarózva

A napokon át éber, majd 18–20 órát egyhuzamban alvó *rozmárok* nyelöcsőve melletti léghólyagok egyfajta természetes úszógumiként biztosítják, hogy fejük alvás közben is a víz felett maradjon

A víz felszínén lebegve alvó *tengeri vidrák* párokban vagy nagyobb csapatokban, többnyire kézen fogva pihennek, védelmezve egymást a váratlan hullámoktól vagy a nyílt tengerre való kisodródástól

A *szurikátacsaládok* tagjai szorosan összebújva pihennek, egymást – elsősorban a közepén alvó alfahímet és -nőstényt – védve, míg a kevésbé fontos családtagok a széleken őröködnék

Ki mint veti ágyát...

A szinte mindig lesben álló *pókok* is elszunnyadnak időnként: egy-egy sötét, biztonságos sarokban, lábait maguk alá (vagy maguk köré) húzva gyűjtenek erőt a további vadászathoz

A halak – szemhéjuk nem lévén – nyitott szemmel szenderülnek álomba (a korallzátonyok közt úszkáló *bohóchalak* alvás közben az oldalukra fordulva válnak mozdulatlanná)

A népes csoportokban, egymást melegítve alvó *pingvinek* számára kicsinyeik biztonsága a legfontosabb, a felnőttek csak percekre szunnyadnak el, míg társaik éb(ren) őröködnék

Alvó állatvilág

A pihentető alvás a természet minden teremtménye számára nélkülözhetetlen, nincs élőlény, amely alvás nélkül élné az életét. Alvás közben az anyagcsere és a szív működés lelassul, az izmok elernyednek, a légzés egyenletesebbé válik: a szervezet energiát takarít meg. Az alvásmegvonás embereknél és állatoknál egyaránt a figyelem romlásához, legyengüléshez és végső soron a pusztuláshoz vezet. Időnként az alacsonyabb rendű, központi idegrendszerrel nem rendelkező, „agyatlan” élőlények (rovarok, pókok, csigák, medúzák stb.) is alváshoz hasonló, lelassult állapotba kerülnek.

A halak nyitott szemmel pihennek: a cápák és a tonhalak úszás közben, mások a vízben lebegve vagy a fenékre süllyedve. Az alvó kígyókat nem lehet megkülönböztetni az ébren lévőktől: szemhéj helyett átlátszó pikkelyekkel fedett szemük éber és alvó állapotban egyaránt nyitva van, testhelyzetük is hasonló.

Az állatok közt vannak percekig vagy órákig alvók, és alvási rendjük – az emberéhez hasonlóan – többnyire a nappalok és az éjszakák váltakozásához igazodik. Legtöbbjük éjjel pihen, de vannak nappal (baglyok, denevérek, óriáspandák, ragadozó emlősök) vagy rövidebb-hosszabb időre bármikor (kutya, macska, ló stb.) elszunnyadók is.

A nagyobb testű állatok többsége állva szendereg, de csak fekve merül mély álomba. Az álmodás feltétele, a mély alvás feltehetőleg az emlősök és a madarak kiváltsága.

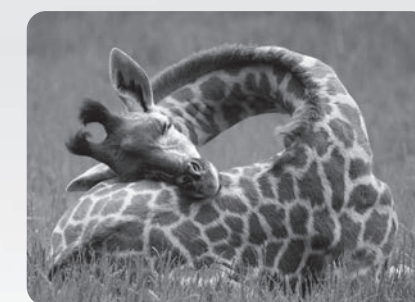
A madarak többsége ágakon ülve vagy fél lábon állodogálva tér nyugovóra, fejét hátára hajtva, csőrét szárnya alá vagy tollai közé dugva (alvó *flamingók*)

A Kínában honos, éjszaka aktív *óriáspanda* napközben a fák ágai között vagy a földön keres magának kényelmes alvóhelyet

Az emberszabású majmok az éjszakákat fekve, összegömbölyödve, néha guggolva vagy faágakra kapaszkodva alusszák át, alvási idejük és testtartásuk az emberéhez hasonló (alvó *gorilla*)

Az ülő vagy fekvő helyzetből nehezen felemelkedő *zsiráfok* többnyire állva pihennek, csak percekre merülnek mély álomba, fejüket a hátukra támasztva

A *krokodilok* és rokonaik (aligátorok, kajmánok) alvása „féloldalas”: egyik agyféltekéjükkel és fél szemükkel alvás közben is éberrel figyelik a zsákmány közeledtét

A hosszú ideig tartó repülés bajnokai, a *havasi sarlósfecskék* vándorlásuk során akár tíz hónapig képesek leszállás nélkül a levegőben maradni, félig alvó állapotban meg-megpihenve

Az életük nagy részét a tengerek fölött töltő, naponta mintegy 40 percet alvó *albatroszok* a légáramlatokat kihasználva őrzik meg alvás közben is repülési magasságukat és akár 40 km/h sebességüket

Az *afrikai achátcsigák* száraz időben, mirigyek váladékából és mészből készített védőfóliával védett házukba zárkózva, akár évekig maradnak hibernált állapotban

A befagyott tavak mélyén, a jég alatt telelő *északi leopárdbékák* szívük működése és vérárama lelassul, néha rövidebb-hosszabb időre teljesen le is áll

A egyetlen eddig ismert madár, amely életfunkcióit lecsökkentve hetekre vagy hónapokra az emlősök téli álmához hasonló álomba merül, az amerikai kontinens füves pusztáin élő *téli estifecske*

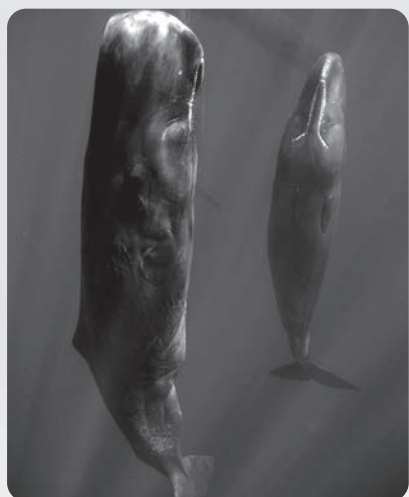
A *baglyok* nappal, a fák ágain vagy faodvakban szenderegve pihenek ki az éjszakai vadászat fáradalmait, egyik szemükkel néha félálomban is figyelve

Álom és ébrenlét határán

Az állandó veszélynek kitett zsákmányállatok álma felszínes, fajuktól és méretüktől függetlenül csak rövid időre engedhetik meg maguknak a mély alvást. Az énekesmadarak és a növényevő emlősök menekülésre készen pihennek, a legkisebb zajra, a faágak legapróbb rezdüléseire is felriadva. A népes csoportokban pihenők közül csak a középen lévők alszanak mélyebben, míg a széleken lévők éberrel vigyázzák alvó társaik álmát.

Néhány állat a szó legszorosabb értelmében félálomba merül: miközben agyuk egyik féltekéje pihen, a másik aktív marad. (Agyféltekéik szerepe időnként felcserélődik.) A tüdővel lélegző tengeri emlősök, a delfinek és a cetek aktív agyféltekéje biztosítja, hogy alvás közben is idejében a felszínre emelkedhessenek levegőt venni. „Félig alvó” több emlős (fókák, repülőkuttyák), számos madár, hüllő és néhány halfaj, köztük a cápafélék, amelyek az úszást sem hagyják abba alvás közben.

A több ezer kilométernyi távolságokat egyhuzamban repülve megtevő vándormadarak (vadkacsák, vadludak, fecskék) és az életük nagy részét a tengerek felett vadászva töltő albatroszok és fregattmadarak állandóan éber agyféltekéjüknek és nyitva tartott egyik szemüknek köszönhetően állnak készen mindig a menekülésre, illetve a zsákmányszerzésre. Megfigyelték, hogy a vonalban vándorló madarak seregének élén és a végén teljesen éber őrszemek vigyázzák a félálomban repülőket biztonságát.

A bálnák csak a felszínre emelkedve tudnak lélegezni, ezért kell agyuk aktív féltekéjének néhány perces félálma közben is irányítania mozgásukat (függőleges helyzetben alvó *ámbráscetek*)

A naponta átlag két órát (lebegve vagy úszva) alvó *delfinek* fél szem alvás közben is nyitott marad, és míg egyik agyféltekéjük pihen, a másik őrszem biztonságukat

A *struccok* naponta hat-hét órát szenderegnek nyitott szemmel álldogálva, de csak fejükre merülnek mélyebb álomba, fejüket lehajtva vagy a földre fekvé

Hosszú téli/nyári álom

A táplálékban szegény időszakokban a rovarok, kételtűek és hüllők, illetve néhány emlősfaj túlélését a hosszú álom biztosítja. A kómához hasonló hibernált állapotban az állatok megmerevednek, életjelenségeik lelassulnak, néha meg is szűnnek. Anyagcseréjük, szívük működésük és lélegzésük ritmusa lassúbbá, testhőmérsékletük alacsonyabbá válik, miközben a környezet kedvezőtlen változásaihoz (erős fagyokhoz, szárazsághoz) alkalmazkodnak.

Télen a legtöbb rovar melegebb helyekre húzódva, kábult állapotban várja a tavaszt. Néhány halfaj (például a ponty) önmagát hónapokra az iszapba fúrva védekezik a hideg ellen, a száraz évszakban kiszáradó afrikai folyókban élő gőtehalak a talajba ásott fészkekben, álomba merülve várják a következő esős időszakot.

A hibernálódott békák biztonságos helyeken: tavak mélyén, iszapba bújva vagy föld alá ásott rejtekekben vészeli át a telet. A kígyók késő ősszel, jóllakottan kezdik a hosszú pihenést, csak inni kelnek fel néha, majd folytatják az alvást.

Néhány emlős, elsősorban a rágcsálók – sünök, mókusok, mormoták, hörcsögök, pelék stb. – mohával, falevelekkel bélelt, puha fészkeikben összebújva, egymást melegítve élik túl a szűkös téli hónapokat, a testükben nyáron és ősszel felhalmozott zsírtartalékokat hasznosítva. (A tavasszal született pelék például a nyári hónapokban 26-szorosára növelik testtömegüket, hogy túlélhessék téli álmuk hat hónapját.)

A főemlősök közül madagaszkári és délkelet-ázsiai makifajok – köztük a teljes életét a trópusi erdők fán töltő *törpe lajhármakik* – alusszák át az élelemben és vízben szegény hónapokat

A fák gyökerei közé ásott odújában telente alvó barna medve testhőmérséklete nem változik, és gyakran felébred táplálkozni, vizet keresni, illetve tél elején született bocsait megetetni

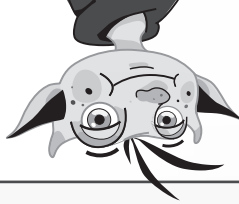

A mormotakolóniák tagjai domboldalakra vájt, télen befalazott üregekben összebújva, a legifjabbakat közrefogva, hibernált állapotban alusszák hat-hét hónapos téli álmukat

A *mókusok* meg-megszakítják hosszú álmukat, hogy megkeressék és elfogyasszák a titkos éléskamráikban ősszel felhalmozott (esetleg társaik raktáiraiban elrejtett) makkot, diót, mogyorót

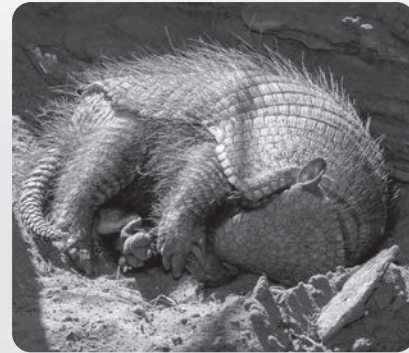
Alvásrekordok

A napi alvásmennyiség bajnokának, a szinte egész életét Ausztrália eukaliptuszfáin töltő és kábító hatású eukaliptuszleveleket fogyasztó *koalának* nincs szüksége puha fekhelyre, hogy mozdulatlanul átaludjon 22 órát

Az alvásverseny képzeletbeli dobogójának második fokán a napi 20 órát alvó, szárnyakkal takarózó *barna denevérek* állnak (amelyek ráadásul hónapokra téli álomba is merülnek, barlangok mennyezetére, padlások tetőgerendáira függeszkedve)

A bronzérmes – napi 18 órai alvással – három faj osztozik: az óriáskígyók családjába tartozó pítón, az észak-amerikai opossum és a Dél-Amerika trópusi őserdeiben honos, páncéllal védett fejű és hátú *óriástatu* (képünkön)

Az éjszakákat (vagy nappalokat) átalvó nagyragadozók álma nyugodt, a jóllakott *oroszlánok* a napi 15–18 órát is átalusszák (a hímek természetesen többet, mint az élelmet beszerző nőstények)

A Közép- és Dél-Amerika erdőiben honos, köztudottan lusta *lajhárok* napi 10–15 órát alszanak a fák lombjai között, néha azok ágairól lelógva, így kerülve el a ragadozók támadásait

Az állandó veszélynek kitétt *szarvasok* (és más zsákmányállatok: őzek, birkák, nyulak, mókusok stb.) a mindössze három-négy órás, felszínes álmukból is gyakran felébrednek

A legelésző lovak, szarvasmarhák, szamarak naponta három-négy órát töltenek alvással (a *pihenő ménes* egy része fekvé alszik, a többi állva vagy ülve bóbiskol, míg néhányan ébren őrzik biztonságukat)

A nagy testű növényevő állatok, köztük a vadon élő *elefántok* állva vagy fekvé pihenő nőstényei mindössze napi két órát (a hímek három órát) szánnak alváásra, a többi időt táplálkozással töltik

Az emlősállatok közül legkevesebbet alvó *zsiráfok* napi alvási igénye 10 perc és két óra között változik, legtöbbször állva, esetleg fejüket lehajtva alszanak, míg éber örök figyelik a láthatárt

Kónya Eszter illusztrációja

Úton Aphroditével

Miért építenek csúnyát, ha építhetnének szépet is? – kérdezte a fiam tavaly télen egyik sétánk közben, amikor a kommunista idők építkezési stílusát hasonlítgatta össze más idők épületeivel. Aztán nemrég felfedeztünk egy új blokknegyedet, sűrű sorokban álltak az épületek, sehol egy fa, csak beton és kocsireneteg. Megrökönyödve álltunk a szemünk elé táruló látvány előtt, és nem tudtuk eldönteni, mi jobb, illetve rosszabb, a kommunista betonrengetegek vagy a most gomba módra szaporodó újak.

Ma, miközben a férjemmel hazafelé sétáltunk, az egyik hatalmas magánház-betonkockát néztem, tavaly húzták fel, pár hónap alatt. Emlékszel, ennek a háznak a helyén volt egy ház és egy kert, tele pipaccsal? – kérdelem. Emlékszem, persze, hogy emlékszem – válaszol a férjem –, málnabokrok hajlottak ki az útra, mi is szedtünk belőle. Vajon miért építenek ilyen hatalmas rondaságokat az emberek? – teszi fel a költői kérdést. Fülembe visszacseng fiam tavaly téli költői kérdése: miért építenek csúnyát, ha építhetnének szépet is? Aztán arra gondolok, hogy azok számára, akik ezeket a betonkockákat építetik, ez a szép, nekik ez tetszik. De futnak tovább a gondolataim, hogy hogyan tetszhet valami, amiben nincs otthonosság, meleg, élet, kedvesség?

És egy kicsit még tovább érek: ha valaki úgy nőtt fel, hogy a gyakorlatiasságot és a vagyont kell szem előtt tartani elsősorban, akkor számára a szépség nem is téma. Aztán visszakanyarodom magamhoz, mint mindig, amikor a másokon gondolkodás rajtam nem segít, és arra gondolok, hányszor nem terítem meg szépen az asztalt, hányszor nem öltözöm fel szépen, hányszor van rendetlenség a házamban, hányszor írok csúnyán, hányszor beszélek hanyagul, hányszor nem téma az életemben a szépség, és hányszor „építek” én magam is csúnyát, pedig építhetnék szépet is.

De mire való a szépség? Mi haszna van? Széplátó szemünk varázsütésre teszi értelmessé az életet. Aki képes meglátni a szépet, soha nem magányos, soha nincs egyedül, maga Afrodité szegődik útítársául élete minden pillanatában. S mivel Afrodité nemcsak a szépség, hanem a szerelem istennője is, minden pillanatban szerelmes is lehet az ember, nem egyvalakibe vagy egyvalamibe, hanem az életbe, az egész, folyamatosan lélegző, lüktető világba.

2021 nyertesei

Kacsafarkú szender

Óriás bocskorosgomba

A lisztes berkenye virágzata

Hím cigánycsuk

1979 óta a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület minden esztendőben megválasztja az év madarát. Az idei nyertes a **cigánycsuk** vagy cigány csaláncsúcs. A tavalyi nyertes, az erdei fülesbagoly után idén a kisebb testű, kevésbé ismert, a verébalakúakhoz tartozó madárra esett a választás.

Az alig 12 centiméter hosszú madár főleg rovarokkal táplálkozik, és márciustól októberig tartózkodik nálunk, itt költ, évente akár két alkalommal is, áprilistól októberig.

Az év madarán kívül más élőlényeket is kiválasztanak a szakemberek, nagyközönség bevonásával. Bár ez a kiválasztás Magyarország területére érvényes, számunkra ugyancsak jelentőséggel bír, hiszen több élőlény előfordul vidékünkön is, ezért fontos a rájuk figyelés.

Az év rovára cím idei tulajdonosa a **kacsafarkú szender**, amely a keleti rablópillét és az ékfoltos zengőlegyet előzte meg a Magyar Rovartani Társaság által szervezett szavazáson. A nyertest első hallásra biztosan sokan nem ismeritek, pedig valószínű, hogy láttatok már ilyen, kis kolibrire emlékeztető rovar, amely jellegzetes pödörnyelvvel a mély torkú virágokat keresi. A kerti virágok közül a csodatölcsért, petúniát, szarkalábat, loncot, vad dohányt egyaránt kedveli, általában délután, szürkületkor látható.

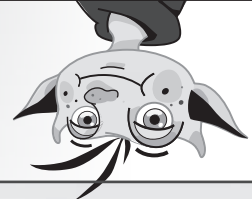
Az év fája a **lisztes berkenye**, ezt a címet 1996 óta lehet „megszerezni” az Országos Erdészeti Egyesület által szervezett online szavazáson.

Az év gombája az **óriás bocskorosgomba**, ez a nem túl gyakori, ehető gombafaj.

A többi élőlény kiválasztására még nem került sor, így még várni kell, hogy megtudjuk, ki, pontosabban mi veszi át a stafétát: az év hüllője címet a kereszties viperától, az év hala

címet a süllőtől, illetve az év vadvirága címet a nemes májvirágtól.

A fenti élőlényekről, valamint az előző évi győztesekről is találhattok adatot az interneten. Keressetek rájuk, ismerjétek meg őket, hiszen ezeknek a szavazásoknak, választásoknak ez a legfőbb célja: a népszerűsítés, ismertetés, megővés.

Se nem ifjúsági, se nem fantasy – mégis mindkettő

Közelebről is szemügyre vettük Huszti Gergely *Mesteralvók hajnala* című ifjúsági fantasyjét (Cicero, 2019), amellyel a szerző elnyerte 12 év feletti kategóriában az Év Ifjúsági Könyv Írója címet. Nem csalódtunk benne, izgatottan várjuk, hogy a második részt is kezünkben tarthassuk!

„Viszonylag furcsa műfajú a könyv, kikacsintás a tipikus kategóriákból: a fantasyból is kilóg és az ifjúsági regény kategóriából is kilóg. Nehezen beskatulyázható szövegről van szó” – fogalmaz az első kötetes Huszti Gergely az igyic.hu által készített interjúban. Ugyan a *Mesteralvók hajnala* a szerző első ifjúsági regénye, 15 éves szerkesztői, vezető szerkesztői múltját tekintve nem állíthatjuk Husztiról, hogy újonc volna az irodalom világában.

Huszti Gergely – fotó: litera.hu

A **szövevényes történetben a többszólamú nyelvezet** alapozza meg a bejárt világok hangulatát: **két világ** – egy régi és egy mai – és három főszereplő – **két fiatal és egy felnőtt** – elevenedik meg a kétrészes regény első kötetében. A földi világon kívül egy természetfölötti világ is kirajzolódik, amelyhez szorosan kötődik a mesteralvók legendája, földi maradványaik tisztelete a *Mesteralvók Könyve* köré szerveződő vallásos elköteleződés.

Két időszik, három földi és egy égi világ

A három főhős beszédmódja három (földi) világot teremt a regényben: a három szólam fejezetenként változó nyelvezetet, nézőpontot, világfelfogást eredményez. A regény oldalain hol a dakorleoni apácarend fiatal tagjának, Admirának a gondolatait követjük, hol a induló Vulgarus Pokk hangját halljuk, hol pedig a 21. században élő sulis srác, hacker és gamer Milán világán keresztül követjük az eseményeket.

„Amikor Milán találkozik Admirával, ott érzésre hatszáz év nyelvi különbözőség is található, és kell hogy megférjen egy dialógusban” – fogalmaz a könyv írója a korábban idézett beszélgetésben.

Mindhárom szereplő életútja felébreszti az olvasó kíváncsiságát, és hozzájárul a történet ritmusához, dinamikájához. Nem véletlen azonban, hogy a **bevezető fejezet Admiráé**, hiszen ő az, aki felfedezi a regény bonyodalmául szolgáló eseményt: **eltűnnek a Dakorleon városát védelmező mesteralvó, a szentként tisztelt Rufhus mester földi maradványai**. Az archaizáló, meghökkenítő hasonlatokban gazdag és ismeretlen, mitikus világot felidéző nyelvezet kihívást is jelenthet első olvasásra, azonban éppen alkalmas arra, hogy olvasóját kiragadjon a hétköznapi világból.

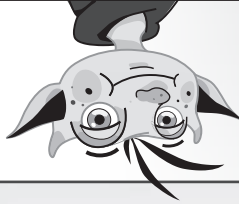
A mesteralvók fantasztikus világának, a Tornacnak a térképe

Admira: a 224. szürkegém apácacsaj

A középkort felidéző apácarend nővére, Admira árvaként nevelkedik a szigorú szabályok szerint működő kolostor falai között. A rend tagjai őrzik a városuk, Dakorleon védelmét szolgáló mesteralvó csontjait, szegénységben élnek és gyógyítással foglalkoznak.

„Amint leérek a sekrestyébe, a jeges rémület torkon ragad és nem ereszt. Az érezhet így, kire a sűrűben medve támad, és addig szorítja, míg a levegő, kikaput keresve, a test valamennyi nyílásán egyszerre távozik a haldoklóból” – hangzanak a regény bonyodalmának indító sorai. Admira hangját halljuk, aki tilosban jár, amikor felfedezi, hogy Rufhus mesterük földi maradványai eltűntek.

Admira alakjának megalkotásában „... két műhöz nyúltam gondolatban, A rózsá nevé* volt az egyik, és talán kevésbé adja magát, de XX. századi példaként az Abigél** a másik” – nyilatkozta a szerző a szigorú leánynevelde elveinek és a szerzetesrend reguláinak, szabályainak forrásáról. (A rózsá neve Umberto Eco, az Abigél Szabó Magda regénye – szerk. megj.)

Admira számára, aki egész életében a kolostor falai között élt, gyógyítással és hitbuzgalommal foglalkozott, nem csekély feladat, hogy útra keljen és felkutassa a felhők feletti Tamarislánt és az utolsó, földi testben élő mesteralvót, Ludovik főatyát. Az apácafőnök szerint Admirát igaz hite el fogja vezetni az égi helyre, amelyet sokan kerestek már, és sokak szerint csak legenda. Erős hitén kívül olyan képességek is segítik útján, amelyekről ő maga még nem tud, ahogyan születésének, árvaságának történetéről sem. Múltjának felsejlése, a mesteralvók valódi lényéről szerzett új ismeretei megrendítik, talán új utakra is vezetnek.

Miló: a tipikus nem-tipikus kamasz srác

Milán a másik kamasz hőse a regénynek. Admirával ellentétben nem a mitikus múltban, hanem a 21. században él. Az ő világa a mai fiatal gamereké, szereti a kihívásokat, főleg a kíváncsiság és a problémamegoldás motiválja kisebb hackerakcióiban is. Szereti áthágni a szabályokat, akár csak a szürkegém Admira, viszont egyikőjüket sem rossz szándék vezérli, hanem az új dolgok megismerése. A két tizenévesben közös, hogy egyikőjük sem bír aludni. Nem egyszerű alvászavarról van szó, hanem valamiről, ami Admira világában a mesteralvók eltűnése óta bűn, az éberség:

„Fogalmam sincs, mi lehet a gáz velem, már többször feltűrtam a netet, leírták, hogy mik a tünetek, és hogy számos gyógy-mód létezik az álmatlanságra, de az én esetem kicsit bonyibb. A szakirodalom szerint nekem már kábé nem szabadna élnem. A kialvatlanság ugyanis két hét után halálos is lehet, nekem meg már vagy két hónapja tart.”

Milót egy barátja kéri meg, járjon utána, miféle spameket kap két napja folyamatosan: Miló néhány óra munka után rájön, hogy nem valamiféle automatikus reklám számsorait küldözgeti a rendszer barátjának, hanem egy hely koordinátáit. Igazán Koffert, Miló barátját hozza lázba a kaland lehetőség, de végül Miló is benne van, hogy Somlyóbányára utazzanak, megnézni a helyet, amelyet kód jelöl. A két srác utazása nemcsak amiatt pörög, mert nagyon mai, hanem azért is, mert a humor, irónia, csipkelődés mellett őszinte beszélgetéseknek is hely jut ennek során: családról, szerelemről, célokról. Noha a somlyóbányai viadukhoz nem Miló, hanem Koffer kapta a spamszerű meghívót, végül mégis Miló indul el innen egy másik világba, amely „mocskos és magasztos”, ismeretlen és titkokkal teli. Izgalmas, ahogyan útja elején Miló saját világának ismeretei alapján próbálja értelmezni az új helyzetet, szektásoknak, emberrablóknak, örülteknek gondolva fogva tartóit, mígnem kénytelen

elfogadni, bármennyire is valószerűtlen, hogy valamilyen módon új világba jutott. Minden gamer- és heckerösztonére szüksége lesz a túléléshez a cudar világban, szerencséjére egy igazi számítógépes játék karakteréhez illő szuperképességek is segíteni fogják.

Vulgarus Pokk: a legszimpatikusabb duhaj hős

Vulgarus Pukk üdítő figurája nem tipikus főhős a kortárs ifjúsági regényekben, tátongó hiányt pótol izgalmas felnőtt nézőpontjával, élettapasztalatával, meglátásaival. Tőle hallunk Dakorleon városának történetéről, helyzetéről is, rajta keresztül ismerjük meg a város egyszerű, borászatból élő lakóit. Vulgarus alakját darabos humora, élcelődő stílusa, kalandor természete és a zord fellépése mögötti jósága határozza meg. Vulgarus ugyanakkor nemcsak másokkal, hanem önmagával szemben is ironikus, saját szájából halljuk például, hogy úgy véli, az ő lelki üdvén már semmi sem segít.

A Rufhus mester eltűnését követő tanácskozáson, amelyen a városmester Koriolan Kán, Vulgarus és a kolostor vezetője vesz részt, a Kán katonai segítséget szeretne kérni a mesteralvó eltűnése miatt. Vulgarust bízta meg a hírvivői szereppel, de nem csak az apácafőnök gondolja helytelennek a fegyverkezést, hanem Vulgarus is saját útján indul el. Feleségétől való búcsúzkodása nemcsak egy duhaj férfit mutat meg, hanem az otthonához, családjához hűségeset is:

„- Mióta érdekelnek téged a mesteralvók, Vulgarus Pokk? Azt még elnézem, hogy titokban dohánnyal és bódítószerekkel kereskedsz, hogy hajnalban érsz haza a kőtyagos pinceszolgával közös pincelátogatásaitok végeztével, hogy minden héten ispotályba kerül valaki, mert te felképelted a családod védelmében, de hogy városérdek szólít el tőlünk, az már nekem is sok.

**(...)
- Éberünnepre itthon leszek, és úgy megtáncoltatlak, mint még soha, ígérem. Elegek vagytok nekem, nincs is másom rajtatok kívül, tán csak a rossz természetem.”**

A történetbe több szálon is belefődik a hűség, szeretet és szerelem kérdése, mégis talán az egyik legmélyebb, legösszetettebb Vulgarus Pokk fiatalkori szerelmének története, amely töredékekben merül fel, de jobban kapcsolódik a regény eseményeihez, mint feleségéhez fűződő szeretete.

Az írás megnyugtat engem. Amikor mesét írok, átlépek egy másik világba, olyan, mintha senki nem lenne körülöttem, csak én meg a történet. Akkor kezdtem el hosszabb meséken gondolkodni, amikor egy mesém megjelent egy könyvben. Inkább a kalandos történeteket szeretem, így lett a kedvencem a Harry Potter-sorozat. Van még sok más könyv is, amit szeretek, például a Rumini Berg Judittól és a Mystery utolsó esélye Sharon Siamontól. A magyar íróktól származó regények közül A Pál utcai fiúk és a Tüskevár tetszik nekem.

MOLNOS ADRIENN

/ Kriza János Általános Iskola, Nagyajta /

Édes világ

Messze a Szivárványon túl, ahol Fekete-tenger helyett Merci-csokitenger volt, a Kárpátokból Cukor-hegység lett, ahol szörpfolyók és -tavak voltak, amíg a szem ellátott, és ahol mindenki ruhája édességből volt, ott éltek Cukorország lakói.

Egy napon Cukorországban kitört a káosz. Békés napnak indult, akárcsak az addigiak, de egy ijesztő fordulat

megrengette Cukorország lakóinak életét. A gonosz Rágó, a Praliné-palota udvari mágusa elrabolta Bonbon hercegnőt. Szegény király búslakodhatott, hiszen azt sem tudta, hogy a mágus hová vitte a lányát. Ezután mindenki feketecsoládé-gyászruhát viselt.

► Egymásba fonódó (élet)utak

Mindhárom főhős saját útján indul az eltűnt mesteralvók rejtélyének nyomába, kit szándék vezet, kit a sorsa, útjuk mégis közös, és egy irányba tartanak. Ahogyan a különböző hősök közötti viszony egyre világosabbá válik, úgy tárul fel egyre több részlet a félszigetszerű világ, a Tornác hatalmi harcainál, a mesteralvók történetéről, személyes sorsukról, a különböző világok közös dolgairól.

Az első kötet fekete borítóján aranszínű jelképek utalnak a regény tartalmára, a cím pedig az oldal közepén elhelyezve osztja két részre a borítót. A kép alsó részén egy középkori várfallal és lángcsóvák körülvett kis település körvonalai – talán Dakorleoné – a földi világra utalnak. A központi részen keresztbe helyezett csontok a mesteralvók földi maradványait ábrázolják a földi és az égi közötti kapcsolat lehetőségéeként, a borító felső részén pedig egy hőléggallon az égi utazást szimbolizálja a felhők fölötti városba.

A sötét hangulatú borító, amely a néhol horrorisztikus történetekre utal, és a mitikus világ darabokra hullását sejteti, éles ellentétben áll a befejező kötet, a Mesteralvók viadala fehér-arany borítójának hangulatával, amely a történet letisztulását, a viharfelhők elcsendesedését ígéri, és megválaszolja az első kötetben nyitva hagyott égető kérdéseket is: „A három szál összefonódik, a végső viadal elkerülhetetlen, de kinek az oldalán állnak a mesteralvók? Kiből lesz áruló, ki áldozza fel magát társaiért, és mennyit ér a barátság és a szerelem ott, ahol sötét erők uralják a világot?” (részlet a fülszövegből)

Pár hónappal később érkezett a palotába II. Rendíthetetlen Marcipán herceg a Mézeskalács-szigetéről. A király azt mondta a hercegnek, ha megtalálja a lányát, hozzáadja feleségül. Így a herceg felült Goffri nevű lovára, és elindult megkeresni a hercegnőt. Szélsébesen vágatott végig az úton, és minden követ megmozgatott, de a hercegnőt nem találta. Ekkor elért Cukorország határához, ahonnan a Zselédzsungel felé vette útját. Ment-mendegélt, de egyszer úgy érezte, hogy eltévedt. Ekkor furcsa hangokat hallott, amelyek – mint kiderült – a gumimaciktól származtak. A macik elfogták Marcipánt és lovát, majd villámgyorsan a királyuk, Haribo elé vitték. Haribo minden nyelven tudott, ami a szivárványon túli országokban létezett, így természetes, hogy értette, mit mond Marcipán. Marcipán elmesélte Haribónak, hogy meg akarja keresni Bonbon hercegnőt, de nem tudja, merre induljon. Erre Haribo összehívta az összes gumimacit Zselédzsungelből, és mindenkit megkérdezett, hogy látott-e idegen alakokat menekülni. Egy kis piros gumimaci azt mondta, hogy ő látott idegeneket a Merci-csokitenger felé menekülni. A kis maci elvezette Marcipánt és Goffrit a Merci-csokitengerhez, ahol egy nagyobacska csoki-csónnal áteveztek azon. Útközben még a sós és édes ropi-halak is segítettek, hogy a hajó gyorsabban haladjon. Amikor kikötötték a csónakot, Marcipán rájött, hogy a térképismeret-órái nem voltak hiábavalóak, mert felismerte, hogy a Karamell-öbölben vannak, ott is az Ízletes-parton.

Az Ízletes-part tele volt epres, vaníliás, pisztáciás, csokoládés és még sokféle fagyaltfával. Marcipán és a lova is nagyon megéheztek, ezért ettek pár fagyit, majd továbbindultak. Egy kis idő múlva elérték a Vajkaramell-sziklákat. Marcipán elindult nagy nehezen felfelé, és észre sem vette,

hogy Goffri egy karamell-lépcsőn könnyedén sétál fel. Amikor Marcipán fáradtan felért, meglátta a lovát, aki fáradság nélkül fent volt, és mutatta, hogy lépcső is volt. Marcipán bosszúságát otthagyták a szikla csúcsán, majd továbbindultak. Amikor kiértek a Karamell-öbölből, már kezdett besötétedni. Az ég pillecukorszínűről csokoládéra váltott. Megjelentek az égen az első cukor-csillagok, majd egy kis idő elteltével a fehér-csoki-Hold is. Ekkorra Marcipán és Goffri elérte a Krémeshegységet. Nagyon fáradtak voltak a hosszú út után, ezért elkezdtek szállást keresni éjszakára. Sok keresgélés után egy Jégkrém-barlangban találtak menedékre, ahol két Kinder csoki élt. Késő volt már, amikor elaludtak. Pár óra múlva ismét pillecukor-színű lett az ég, és újra feljött a vakítóan csillogó narancskarika-Nap. Az égen karamell-pillangók igyekeztek a Karamell-öböl felé, csokimadarak énekeltek a jégkrémből nőtt faágakon, és Marcipán meg Goffri is felébredt.

A herceg és lova megreggeliztek, megköszönték a Kindereknek, hogy szállást adtak nekik, majd továbbindultak, hogy megtalálják Bonbon hercegnőt. Mentek, mentek, amíg egyszer csak elértek a Málnaszörp-tóhoz, amelynek a közepén volt a Fincsi-sziget. Marcipán és lova egy hídon át jutott a Fincsi-szigetre, ahol tábla hirdette: Drázsépagoda (Rágó-lak).

Szóval itt élt Rágó.

Marcipán elindult, és észre sem vette, hogy éppen egy süllyedő-cukros részre lépett. Csaknem elsüllyedt, de Goffri megmentette. Drázsépagodában egy tükör segítségével visszaverték a mágusra a bűbájokat, kötélcukorral megkötötték, és kiszabadították Bonbont a drázséve-reméből. Csokimadarak segítettek hazajutniuk Cukorországba, ahova Rágót is magukkal vitték.

Amikor a király meglátta a lányát, egymás nyakába borultak. Marcipán elvette feleségül Bonbon hercegnőt, és boldogan éltek, amíg meg nem haltak. Hogy mi történt Rágóval? A király olyan büntetést szabott ki rá, amelyet sosem felejtett el. Három évig a királyi istállót takarította. A három év leteltével pedig visszaüldözték a Fincsi-szigetekre, és lebontották a hidat, hogy ne tudjon elszökni onnan. Még ma is ott van, ha eddig meg nem halt.

Cimbi naplója

Szijasztok!

Ha hiszitek, ha nem, de ez a **120.-ik levél**, amit írok nektek. És pont **újévre** esik, aminek persze semmi jelentősége nincs, csakmondom. A jó hírek itt nem érnek még véget, mert végre a családban nagy az **öszhang**. Legalábbis ezt mongya apuci. Mindenki öszevisza beszél, jó hangosan. Hogy megértsük egymást. Mert nagyon sok a mondanivalónk, mert mindenki **sorozatokat** néz, s elakarja mesélni a másinak. Még én is, met azt mondta a némettanár néni, hogy írjunk sorozatot. S írni csak úgy lehet, ha nézem közben.

Tehát itt a sorozat első részének **vége**, kezdődik a második rész. Előbb egy kis **reklám**, majd az előző rész összefoglalója, amibe leírtam, hogy ez a 120.-ik levél, újévre esik, jó hírek vannak, sorozatot nézünk, öszevisza beszél mindenki az öszhangba. Apuci a **baljos csajokat** nézi, tata a **Szulejmánt**, nővéreim a **drága ökörsörököt**, vagy valami ilyesmi a cime, anyuci a **baljós árnyékokat**, s mama a **szomszédokat**. Mindenkinek van külön tévé, leptop, fülhallgató, kivéve mamát, mert ő az ablakon nézi a szomszédokat. A szembelevő szomszéd konyhájába. Fülhallgatója persze neki is van, mert nagyot hall. Mondom, **NAGYOT HALL!** Itt a vége enek a résznek.

A **harmadik** rész kezdődik, amibe összefoglalom az első két részt, amelyikbe leírtam, hogy ez a százvalahányadik levél, s van öszhang, s tévé, s fülhallgató, mindenki sorozatot néz. Megint **reklám**, aztán folytatjuk. Már itt is vagyok, folytatom a levelet... épp egy pill... üzenet érkezett a német tanárnénitől. Idézem: „unsuldigunk, javítani magam, nem sorozat írunk, hanem sorban írunk szavakat. Danke!”. A mindenit! Kezdek elölről az egészet. Sajnos ez megy már amióta ez az **új sulis, ez az onnyálás** megkezdődött. Vagy későn küldik a leckét, vagy rossz a kamera, vagy nem kapja meg amit küldök, vagy ilyen elírások. Nem is érdekel. Bevágom a füzetet a sarokba, s ott egye meg a rossz kész.

NE, NA. A LEPTOPBA IRTAM, MET EZ A FÜZET: LEHET NEM VOLT JÓ ÖTLET BEVÁGNI A SAROKBA, MERT BESZORULT A CAPSLOCK BILENTYŰ, S MOST MINDEN NAGGYAL IRÓDIK. VALAMI MINDIG TÖRTÉNIK, VAN IZGALOM. Végül IS nem olyan rossz ez (MoSt MeG Mi LeTT?)

ÉJJEN A CLASSROOM-CENGŐ, ÉJJEN A HOSZÚ SZÜNETHET!

Közelebb a világhálón

Csillag István rajzai

Csillag István rajza

Veress Zoltán: Irgum-Burgum Benedek

	Benedek felesége	United States	Indián törzs	A hegy leve	Indok	Idegessít	Kerek betű	Holland autójel	Kerti növény	Bosnyák fociedző (Ivica)	Film-csillag	Füzetbe jegyezz	
Benedek apósa	B												A
Méter													
							Lőgyver-tartozék						
							Átló közepe						
Játszóteri építmény		Jegyzetel			Széleken vált!			Bogár páncélja					
A sugár jele		Női név			A haj gerblyéje			Arab nép					
Fában rág				Hamis				Erre a napra					
				Cserélgető				Lovat abrakol					
Ozmium vegyjele			Ereinkben folyik				Izzó közepe!		Ezer!			Bőr vegyjele	
			Kék ásvány				Hentes-termék		Becézett női név			Pénzt fialtat	
Dalos kedvű						Kopogásra válasz					Kipling kígyója		
						Líftes fiú					Ide-oda himbál		
	Y												S
	Pusztít				Kutya háza			Nehéz-fém					
	Benedek barátja				Nátrium vegyjele			Valamint					
Benedek másik barátja	B												L
Határozott névelő		Járom				Földet forgat		Magyar nemzetség					
		Antik				Szerlemben nagy		Éljen!					
Falusias női név					Előd			Rakás					
					Férfi név			Séta eleje!					
Lakrészek!			Magad			Becézett Zsuzsa				OZB			
			Paszuly			Tengeri emlős				Kopasz			
Nemzetközi Olimpiai Bizottság röviden				Római 1100			Ésszel felfog				Vonalzó-fajta		
				Végtelen dal!			Rag, a-re párja				Német autójel		
Spanyol zeneszerző (YRA-DIER)								Rádiólokátor					
								Zorro jele					
	A											A múlt idő jele	

Alvó gyermekek festményeken

Az alvó gyermek Jézus álmát őrző Madonnát számos híres művész megörökítette a reneszánsz korától napjainkig (Peter Paul Rubens: *Mária az alvó Jézussal*, 1615 körül)

Berthe Morisot francia impresszionista festőnő egyik első műve visszafogott színekkel, finom ecsetvonásokkal ábrázolja a gyermeke álmát őrző anyját (*A bölcső*, 1872)

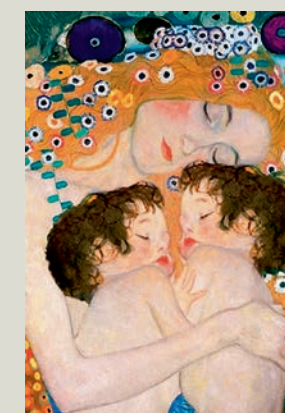
A Svájc nemzeti festőjeként tisztelt Albert Anger szépítés nélkül ábrázolta a vidéki életet és nagy szeretettel a falusi gyermekeket (*Kötögető lány*, 1884)

Giovanni Battista Salvi itáliai barokk művész festményén angyalok veszik körül az alvó Gyermeget ölében tartó Mária (*A Madonna és a gyermek Jézus kerubokkal*, 1670-es évek)

A klasszicista irányzat francia mestere, William-Adolphe Bouguereau élethűen ábrázolt nőalakjainak egyike az alvó gyermekét ölében tartó anyja (*Az anyaság öröme*, 1878)

Gustav Klimt, a szecesszió korának legismertebb osztrák művésze világhírű festményeken ábrázolta az életük különböző szakaszait átélő nőket (*Anyá, alvó ikergyermekeivel*, 1905)

RENDELD MEG
MOST A
CIMBORÁT
A 2020-2021-ES
TANÉVRE!

Éves előfizetési díj:

30 lej (3,33 lej / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimborá ára nem előfizetőknek:

4 lej / lapszám.

- keresd az iskolai terjesztőnél
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon
- írd a cimboramail@gmail.com címre

www.cimbora.net